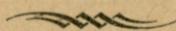

ПЕТРО РОМЕН.

Вісті з України

В 30-ТИ РОКОВИНИ ЖОВТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Видавництво «СУРМА»

На чужині 1947

ПЕТРО РОМЕН.

Вісті з України

В 30-ТИ РОКОВИНИ ЖОВТНЕВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

Видавництво «СУРМА»

На чужині 1947

П Е Р Е Д М О В А.

Перед кожною еміграцією є найбільша загроза відірватися від тих суспільних процесів, які відбуваються на Батьківщині і загубити духовий і психологічний контакт із живими і творчими силами свого народу.

Знати і вивчати умови життя в Рідному Краю, стежити за всіма потягненнями ворога і напрямком його політики — є безпосереднім обов'язком політичної еміграції. Без цього вона не зможе з успіхом виконати свої завдання і своє призначення.

На українську політичну еміграцію лягас особлива відповіальність — і перед своїм народом і перед цілим людством. Бути послицем у світі від свого народу, щоб перед народами цілого світу розкрити його дійсне становище, його трагічну боротьбу і його волю до свободи і вільної творчості. Бути Вільною Академією української політичної думки.

Сьогодні большевизм є джерелом трагедії не лише України. Ціла низка інших народів опинилася в большевицькій системі або є під її безпосереднім впливом. Поширення большевизму у вік атомової енергії ставить питання «бути чи не бути» перед цілим людством. Большевизм вже не є внутрішнім питанням Росії і не може вже розглядатись лише в суто теоретичній площині. Сьогодні він вже є питанням практичної політики — питанням охорони життя народів цілого світу перед такою ж катастрофою і рукою, яку вже пережила і переживає Україна.

Своїм досвідом і своїми знаннями допомогти народам зрозуміти вагу нинішнього історичного моменту і загрозу, яка чекає їх від большевизму — таке наше завдання перед світом.

В цій ділянці перед нами ще не початий край роботи. Брошюра «Вісти з України» розрахована для потреб внутрішнього вжитку. Вона є доповненням до виданих вже книг С. Николашина — «Культурна політика большевиків і український культурний процес» і «Націоналізм у літературі на Східніх Українських Землях».

В цілості ці видання складають досить вичерпну картину політики московського большевизму на Україні і боротьби з ним українських національних сил на культурному і політичному фронті за весь час окупації України Москвою.

Наші видання збіглися з тридцятиріччям жовтневої революції. Вони є нашою, українською, відповіддю і нашим підсумком до 30 роковин цієї Революції.

В и д а в н и ц т в о.

ВІСТІ З УКРАЇНИ.

Де б ми не були, куди б не закинула нас доля на чужині — скрізь і завжди наші думки й уява поверталися до Рідного Краю. З тую і болем будемо думати і відчувати те, що знайшло свій відраз у словах поета: «Нема на світі України, немає другого Дніпра»... Будемо згадувати минуле, коли ми були ще дома, на Батьківщині і в уяві пропливатимуть знайомі місця і люди — такі до болю бажані й рідні. Будемо цікавитись сучасним: що там діється тепер? Як живуть наші брати і сестри? Якожо є тепер Вона — наша Батьківщина?... Все це природня духовна потреба кожної нормальної людини — знак любові до Рідного Краю. Це виявляється підсвідомо й стихійно.

Для нас, як політичної еміграції, цього не досить. Мусимо свідомо прагнути до збереження свого духовного контакту з Батьківщиною. Мусимо ловити всі, навіть найдрібніші, вістки про життя й боротьбу нашого народу в Рідному Краю, все знати й разом з ним жити та відчувати.

Втрата безпосереднього духовного контакту з Батьківщиною є постійною загрозою для еміграції і на це слід вважати, якщо ми хочемо, коли настане наш час, здійснити своє історичне призначення. Тепер, коли всі наші землі опинилися в одній державно-політичній системі, а лави старої еміграції поповнилися новою, що має досвід з підсоветської дійсності, є всі умовини й можливості при добрій волі і наполегливій праці і цю різницю загладити. Перед соборною еміграцією стоїть тепер завдання тримати духовий контакт з соборною Україною і творити одне і єдине ціле.

* * *

Це не легка справа за тими вістками, що доходять до нас із СССР шляхами радіа і преси, довідатись про справжнє тамтешнє життя і про нинішню «генеральну» лінію партії, від якої, ми знаємо, залежить все життя і доля цілого народу. Всі ці вістки суورو цензуруються, фільтруються і відповідним чином препаруються. «Всяка писанина про об'єктивні і достовірні інформації» вважається большевиками «ліберальним лицемірством». «Інформація не ставить за мету подавати фахово новини, а ставить за мету виховання під єдиним керівництвом партії численні маси робітників, організуючи їх на виконання чітко окреслених завдань. Цього не можна досягнути об'єктивним висвітленням подій. Свобода і об'єктивність преси є вигадкою.» (Ф. Кузмічов: Проблеми журналістики). І, як відомо, у цьому пропагандивному фальшуванні дійсності большевики досягли такої віртуозності, що жертвами його дуже часто стають не лише чужоземці, а й самі громадяни СССР. В умовах тоталізму й диктатури однієї партії масовий обиватель є переслідуваній на кожному кроці однієї і тією ж пропагандивною думкою і вона по певному часі стає врешті його «власною». Зберегти самостійність і свободу

мислення в таких умовах щастить не багатьом сильним натурам. Але за такими полюс НКВД... В такий спосіб здобувається «морально-політичну єдність советського народу» і здійснюється советська «демократія».

Під час війни у свідомості советських громадян відбулося велике збурення і зрушения. Критицизм мас настільки виявився, що сам генераліссімус Сталін змушені був в одній з промов обережно натякнути на «помилки советського уряду». Генеральна лінія партії від марксистських догм інтернаціоналізму і клясової боротьби була змущена переключитись на рейки патріотизму, націоналізму і релігії... Люди почали більш критично і вільніше мислити і побачили дещо нового і незнаного, що від них ховалося... Під час війни це було не страшне. В боротьбі з німецьким фашизмом воно відігравало навіть позитивну роль — живило надії, що й у Советському Союзі по війні стане інакше ніж було, свободніше.

Чи ж стало інакше? Тепер немає ніякого сумніву, що «генеральна лінія партії» знову скерована на те, щоб затиснути вільну думку й ліквідувати стан духові і моральної демобілізації по відношенню до «буржуазного світу». Вчорашній союзник сьогодні є для московського большевизму ворогом. Вся економіка й політика СССР скерована сьогодні на підривну роботу і підготовчу до віршального військового зудару з ним. Цією політикою мобілізації всіх матеріальних і духових сил і засобів у підготові до нової війни зумовлене і нинішнє «наведення порядку» у повоєнній дійсності СССР, яке відоме було раніше під назвою «чистки».

* * *

Про що говорить чистка в СССР? Виявляється, що в Росії зберіється ще такий письменник, як Зощенко, який «звик глумитись над советським побутом, советськими порядками, советськими людьми, прикраючи цей глум маскою пусто-порожньої забавності й нікчемної гумористики». «Зображення життя советських людей навмисне потворне, карикатурне і паскудне, потрібне було Зощенкові для того, щоб укласти в уста мавпи гидку, отруйну антисоветську сентенцію з приводу того, що в зоопарку жити краще, ніж на волі (в СССР — прим. ред.) і що в клітці легше дишеться ніж серед советських людей». (З доповіді Жданова). Від советської дійсності сучасні «інженери людських душ» в СССР схильні втікати або в минуле, або кудись в інший світ, де люди живуть інакше. Особливо не виносимим є для партійних керівників «не властивий советським людям дух низькопоклонства перед буржуазною культурою Заходу». «Воно виявилось, зокрема, в поставах п'ес сучасної закордонної драматургії на сценах советського театру». Ці п'еси кваліфікуються в постанові ЦКВКП(б) як такі, що «пронизані чужою ідеологією і мораллю». «В них стверджується апологетичне відношення до капіталістичного устрою». «Буржуазне суспільство показується в них в рожевому світлі, як якась гармонія клясовых інтересів, природна і вічна форма людського суспільного життя». «Глядачеві навивається міщанський ідеал «легкого красивого життя». «Постановка театралами СССР п'ес буржуазних, закордонних авторів явилаась, по суті, наданням советської сцени для пропаганди реакційної буржуазної ідеології і моралі, спробою отруїти свідомість

советських людей світоглядом ворожим советському суспільству, оживити пережитки капіталізму в свідомості й побуті». (З постанови ЦК ВКП(б). Такі основні помилки, зображення і ухили, серед сучасних діячів советської культури, як іх характеризують партійні керівники. Тенденція партійної лінії тут виступає настільки виразно, що не потребує коментаря. Для нас важливим є відзначити, що провідним мотивом ідеологічної і культурної роботи партії є курс на дальшу ізоляцію ССР від решти світу, як ворожого і розкладаючого советську людину. Ця ненависть до «буржуазної культури» випливає з почуття меншевартої і страху перед духовою демобілізацією громадян ССР відносно капіталістичного світу. Приємно також знати, як це відзначив «Манчестер Гардін» (27. 8. ц. р.), що в цім «спроститувані комуністичнім світі спостерігається стремлення до інтелектуальної свободи, навіть не зважаючи на те, що Москва має досить сили задушити їх».

Тепер наводиться порядок... В постановах знову нагадується, кому слід, що «відповідальні за керівництво літературою люди в літературних організаціях і редакціях журналів і видавництв забули, що література є могутнім знаряддом в справі виховання советських людей і особливо молоді і що через це вони мусять керуватися в своїй праці тим, що складає життєву основу советського ладу — його політикою». Звідси «інженерам людських душ» дается наказ: «вести систематичну пропаганду політики партії». «Всю роботу виповнити бойовим духом активної наступаючої ідеології комунізму».

*

Матеріали чистки дають також досить яскраву уяву про сучасну національну політику Москви по відношенню інших народів ССР. Досить порівняти, які «помилки і ухили» атакується серед москалів і які помилки і ухили відкрито серед українців, щоб побачити сенс цієї політики. Відомо, що найбільшим ухилом під час війни в ССР був ухил до російського націоналізму і шовінізму. Сам батько народів проголосив російський народ найкрачим і найпередовішим народом, таким що має вести за собою інші. Науковці й публіцисти по новому, в дусі великороджавної імперіалістичної політики наслідували історичне минуле Російської імперії, регабілітуючи і підносячи, як героїв, душителів свободи і гнобителів народів — російських царів і генералів, які спричинилися до поширення і збирання руських земель старої російської імперії. Російські поети й письменники, аж захлиналися від патетичної декламації на тему: Росія, Росія, Росія — моя... Писалися романі й повіті про національні особливості російського народу, про його самобутність і вищість супроти інших. Навіть назви їм надавалися відповідні («Русские люди»).

Відомо, що під час війни і Україну «усамостійнено» і тут почали зве ртатися до «українців — предків відважних запорожців», щоб захочити їх до оборони Батьківщини. Українські письменники теж почали за прикладом Москви трактувати відповідним чином відповідні теми. Почали появлятись навіть твори з такими назвами як «Українська хата», «Як Тарас іхав по Україні» і т. п. Во ж це Хвильовий свого часу писав: «Без російського диригента наш культурник не мислить себе... Він ніяк не може зрозуміти, що нація тільки тоді зможе культурно виявити себе, коли найде їй одній власти-

вий шлях розвитку. Він ніяк не може втамити, бо він бойтися — дерзати! («Думки проти течії»). Тих, що не боялися і дерзали на України вже не лишилося. Лишились вони лише в упранілейованої нації росіян і то такого типу, як Зощенко. На Україні лишились лише ті, що пишуть за наказом «російського диригента». Але виявляється, що й це їх не рятує — вони ніяк не потраплять догодити московському диригентові. Те що було дозволене у Москві для москалів — те плямується, як «буржуазне», серед українців. Справді, серед всіх ухиїв і помилок у москалів немає й загадки про «великодержавний ухил», що є фактом. Тут і далі дозволена декламація на тему злиття усіх слав'янських рік в одному «руському» морі...

Сучасний політичний курс на ізоляцію ССР від решти культурного світу є по суті продовженням старої московської лінії славянофілів на «самобутність» обраного московського народу і насильне нав'язування цієї московської «самобутної культури» всім іншим народам ССР. Вони мусять розтопитись в «руському морі». А для цього мусять відмовитись від своєї національної самобутності і від свого самостійного, властивого шляху розвитку. В цьому напрямі й ведеться відповідна робота. В цьому і є основний секс наведення порядку на Україні після війни. Спілка російських письменників так відзначає у своїй резолюції: «Величезним недоліком роботи правління Спілки Советських Письменників є слабе керівництво літературами народів ССР, що привело до відродження в окремих літературах буржуазно-націоналістичних тенденцій». Це в першу чергу стосується України. Отже Україна і українські письменники тепер такі самостійні, що без керівництва ніяк не можуть жити. Без московського диригента перо українського письменника малює українську хату! Та це ж «патріархальна самобутність» українського народу, а тим самим він протиставиться російському! І в Москві б'ють тривогу. І поспішують відповідним чином скерувати меншого брата українця на правдивий шлях і дати йому «братню допомогу». Так було скликано збори київських письменників, де секретар ЦК КП(б)У зробив доповідь про поважні недостачі в ідеологічній праці на Україні, на якій вказав ЦК ВКП(б). А коли такий диригент указав, так вони конче мусять бути виявлені.

Які помилки й ухиili помічені серед українських письменників? Виявляється, що на Україні «протягаються буржуазно-націоналістичні погляди на історію українського народу і його культури», «насвітлюється історію української літератури ізольовано від класової боротьби», «національний момент вважають вирішальним у розвитку літературного процесу в Україні», літературний процес розглядають як «самобутню єдинонаціональну струю, без всяких ідейно-класових протиріч», ігнорують факти позитивного впливу на українську літературу поступових діячів і течій російської літератури, «промовчують російсько-українські літературні зв'язки й перебільшують вплив західно-европейських літератур, затушовують різницю між реакційними і прогресивними течіями в українській літературі», «в націоналістично викривленому вигляді представляють і минуле українського народу й советську дійсність, противставиться український народ і його культуру братньому російському народові і культурі», проповідується національна обмеженість і так звана «патріархальна самобутність» українського народу», «ідеалі-

зується минуле»... Все це, за словами большевицьких критиків, не що інше, як «відродження буржуазно-націоналістичних ідей і концепцій».

Всі ці ухили виявлені в порядку критики і самокритики самими письменниками (советська демократія! — прим. автора). Письменники клялися, що більше таких помилок робити не будуть; що вони очистяться від усіх тих гріхів супроти віри марксизму... На цей раз виявились грішними і чистилися письменники: С. Маслов, Є. Кирилюк, Б. Смілянський, О. Кундзіч, В. Чередниченко, М. Бажан, П. Козланюк, О. Вишня, Л. Коваленко, І. Пільгук, С. Крижанівський, А. Малишко, Ю. Яновський, і... покійний Михайло Грушевський.

Досить звернути увагу на характер «помилок і ухиля» та список імен, щоб побачити, яка величезна різниця між чисткою московських і чисткою українських письменників. Серед московських письменників знайдено: «бездійність, пашківлі на советських людей і советські порядки, пессимізм, низькопоклонство перед буржуазним культурним заходом». І тільки. Зате українські письменники всі сидять на ухилах і всі ті ухиля зводяться до одного — до «буржуазного націоналізму» та націоналістичних концепцій і ідей. Те, що дозволено і культивується в Росії — те є ухилом і гріхом на Україні. Якщо в Росії марксизм не є догмою, а є керівництвом до дій в інтересах московського імперіалізму і великодержавного шовінізму, то для українців марксизм висувається як догма і вона служить збрєю в боротьбі проти українського націоналізму. Так виглядає ленінсько-сталінська національна політика й рівне право народів ССР в практиці.

* * *

Наведені дані про нинішню чистку на Україні дають достатній матеріал, щоб зробити певні висновки про панівні настрої і напрям ідейно-культурного процесу серед українства та про дальші стосунки між Москвою і Україною.

Перш за все виявляється стихійний спротив українських національних сил проти московсько-большевицької політики національного поневолення України. Українці залишаються бути українцями мислять себе національно, відчувають свою самобутність і окремішність і це є тим, що об'єднує всіх українців проти Москви. Українські комуністи, з цілком зрозумілих причин, виявляють «ідеологічну оспалість», «корупцію», брак енергії і повну нездатності виконувати свої обов'язки». А ще ясніше — вони виявляють «невміння боротися з буржуазним націоналізмом». Ось такими гріхами, за словами С. М. Хрущова, обтяжені українські комуністи. Явний вияв спротиву проти Москви навіть з боку українських комуністів. Москва відповідає на це нечуванню чисткою: за 18 місяців «вичищено» майже половину членів партії на Україні. В деяких округах довелось вичистити 80—90%.

Другою, найбільш помітною, рисою сучасної підсоветської дійсності є туга за свободою слова й думки та відчуття задушливої атмосфери і кайданів «генеральної лінії, партії», від якої не вільно відходити нікому. Цю тугу за свободою творчості і думки висловив український письменник Панч відстоюючи «право письменника на

помилку» — тобто необов'язковість для письменника «генеральної лінії партії».

Третію знаменою рисою нинішньої української дійсності є зрист і зміцнення українського націоналізму. Об'єднання українських земель в соборній УРСР живить серед українців почуття сили, гідності і рівнорядності серед інших народів. Стихійний вияв у творчості українських письменників, зацікавлення до історичного минулого України і відчуття самобутності українського народу в протиставленні до московського народу — все це ознаки нового вибуху національної стихії в душах українців. А такі закиди, як «визнання національного моменту вирішальним у розвитку літературного процесу» і розгляд цього процесу як самобутнього єдинонаціонального потоку та інші твердження, що їх знайдено в підручниках літератури, свідчать про поширення серед українських науковців націоналістичних ідей і концепцій. Цим самим визнано їх більш придатним і більш науковими супроти марксистських схем.

Всі ці основні риси сучасної української дійсності є прямим запереченням московсько - большевицької політики на Україні. Колізія між українськими силами і **Москвою** є в тій дійсності наявним фактом. Чистка його не усуне, а лише поглибить і загострить. В цьому — запорука нашого майбутнього.

(«Орлик», листопад 1948).

ЯК ОСТАП ВИШНЯ І КО У НОВУ ХАЛЕПУ ПОПАЛИ?

(Малий фейлетон).

Читали ми недавно про великомученика Остапа Вишню та ради — а дивись, таки викрутися чоловік з такої халепи! Пройти такий допит, таку перевірку «найсвятішого закутка національного «я», витерпіти такі муки і побувати там, де Й Макар телят не пас і після всього цього попасті в «рай» — це не кожному вдається. А Остапові вдалося. Ото ж і ми раділи разом з ним. Думали: тепер Заживе Остап. І нас вишневими усмішками обдарує. І обдарував.

Були ми трохи розчаровані. Бо ж відчули, що з Вишні всі його питоменні соки видавили. А накачали клюквенім. А він же такий кислючий, такий кислючий, що «аж Москву видно». І не усміхалися ми, а кисло кривилися.

Було нам потіхою лише одне — гонорар Вишні і за клюквені усмішки ітиме. А дивись відживиться чоловік на українських хлібах, подихає українським повітрям, нап'ється дніпрової водички і може ж таки відкислітися і набере питоменніх вишневих соків та й засміється — по-нашому, по-українському.

Воно б може так і сталося, якби не трапилася з ним нова халепа. Яка халепа, як вона трапилася — про це й хочемо розповісти. Користаємося при цьому матеріалами й документами, що до нас з самого «раю» наспіli.

Так ось як це було.

Викликали ото Остапа Вишню до канцелярії, куди всіх грішників викликають та й питаютъ:

- За які гріхи мучиша?
- За українські, — відповідає Остап.
- Покаявся?
- Покаявся.

... Тепер ми тебе знову до раю пускаємо.

— Ото ж...

— Але з умовою: будеши в раю і далі фейлетони писати і українців до нашої віри навертати... Тільки тепер уже без ухилів. Прямо по генеральній лінії прямувати. Згода?

— Згода, — відповідає Остап.

Отак і опинився Остап знову в раю. Став і розглядається і сам своїм очам не вірить — у раю все перемінилося. Україна — самостійною стала. Міністри... Генерали... Церкви з попами...

Протирає Остап очі, сам себе за болючі місця щипає — ні таки це йому не сниться. Факти!

- Що ж це все означає? — питает у знайомих Остап.
- А це така тепер «генеральна лінія», — відповідають йому.
- Ой, Боже мій! Та як же по ній прямувати, щоб без ухилів, коли вона сама зробила такий ухил?

Розгубився Остап і не знає, на яку ногу ступити. Так би й стояв, як би не допомогли друзі. Не багато їх лишилося в раю — а все ж таки знайшлися. Виручили з біди Остапа, увели в курс «генеральної лінії», допомогли зорієнтуватися та ще й пораду добра дали: Будь гнучким, як сама лінія партії і куди вітер віє прислухайся. І все буде впорядку.

І став за цією методою Остап Вишня потроху писати. Трудно було на початку, «боявся» що схібить, але згодом нову творчу методу опанував і розсмілився. А за ним і всі його колеги — інженери людських душ — поспішали та змагалися. — І почали вони носами повітря ловити і прислухатися, яким духом звідти повіває, де «генеральна лінія» починається.

А звідти в цей час віяло ось таким духом:

Росія... Росія... Росія... співали поети. Петро Перший... Іван Грозний... кричали театральні афіші. Найпередовіший великий руський народ... накручували в кіно.

— Жити стало краще, жити веселіше — лунала симфонія. Пончали й наші на цей лад струни настроювати і в такому дусі твори писати.

Іван Ле: «Україна»!

О. Кудзіч: «Українська хата»! «Як Тарас іхав по Україні»...

В. Чередниченко: «Я — щаслива Валентина»!

Осіь так наші напружувалися, щоб від генеральної лінії не відставати і навіть руських письменників за пояс заткнути.

Не знати до чого б отак інженери людських душ дописалися і дозмагалися, якби не трапилася ота нова халепа.

Почалося знову ж таки там, де генеральна лінія і все в раю починається. Зібралася там Центральна Канцелярія (скороючи ЦК). І почалось. До слова зголосився найвищий. І теж, як у Шевченківському сні — сердитий. А далі все пішло, як у тому сні. Старший меншому у піку. А той менший ще меншому в пузо. Аж затгуло... Повіяло, значить, новим вітром і флюгер «генерал «ної лінії» повернувшись на 90 ступнів у інший бік. Ось так гуло, гуло і докотилось аж до Києва.

Заворушились і в українському ЦК. І почалось і почалось... Що почалось — про це вже написано і в наших газетах.

Скликали ото значиль кіївських інженерів душ на загально-міські збори. І почали виявляти помилки і викривлення в творчості окремих українських письменників. Те, що було досі, написано за генеральною лінією... тепер виявилось викривленням і помилкою. Виявилось, що в раю можна співати лише «Росія, Росія, Росія», а боронь Боже, про Україну... І ще багато дечого виявилось... І знову в раю повно грішників — а серед них і Остап... Бідний Остап! «Ходить тепер, кажуть, як обшипана клюква і вірші Гулака Артемовського деклямую:

Повернешся сюди — і звідси гаряче

Повернешся туди — і відтіля пече...

Осіь так і не потрапив за генеральною лінією фейлетони писати і через те у нову халепу попав.

Чи викрутиться Остап Вишня з нової халепи — не знати. Кажуть, що там тепер усі викручуються: каються у гріах і перебудовуються. А над ними замість Остапа Вішні старий Гулак Артемовський усміхається та глузує:

Той дурень, хто дурним іде панам служити
А ще дурніший, хто їм дума догодити!

ГОЛУБИ МИРУ.

У вересні 1946 року на південному побережжі Франції в Каннах відбувся міжнародний кінофестиваль. Демонструвалися досягнення світової кінематографії. Кожна країна подала до своїх фільмів відповідні реклами. Стенди англійських плякатів були прикрашені портретами славетних красунь. Із Парижу були привезені живі макети модних магазинів... Тут же, на блакитному березі Середземного Моря, з'явилися також і советські кіноплякати. З одного дивився, широко посміхаючись, підліток — вихованець ремісничого училища. Поруч, на іншому плякаті, стояв у похідній шинелі генерал-сталінградець. Далі — «советський солдат у шоломі і ватнику» здирається на дахах райхстагу, щоб піднести над поваленим Берліном прапор «Перемоги». Так описує ті плякати советський репортер і далі подає свої враження ще про одну живу рекламу, яка мала вразити цілий світ: «Фестивал відкрився парадом квітів. Вулицями урочисто рухались барвисті колісниці, а серед них Кремлівська вежа з живих квітів. З вежі вилетіло щістнадцять білих голубів — своєрідний символ того, з чим прийшли на фестиваль в Канни майстри советського кіно. Вони принесли в своїх картинах прагнення до миру, до життя».

Чи може бути більш вражаючий контраст, як квіти і білі голуби — символ «прагнення до миру, до життя» — і... ті советські плякати, які символізують війну і підготову до неї?

Советські плякати в Каннах були влучним підкresленням змісту й характеру надісланих з СССР фільмів. Це були фільми переважно мілітаристичного характеру, такі як «Берлін» — «Великий перелам», або подібні і близькі їм духом, як «Молодість нашої країни» (фізкультурний парад 1946 року). Знаменним є факт, що фестиваль відкрився саме советською картиною «Великий перелам». Цим самим визнано події останньої війни, як найбільш актуальні для кіномистецтва, а разом з цим є фактом, що жодна країна не спроможна була на цю тему змагатися з СССР. Останній не лише відтворив себе в другій світовій війні, як «найбільшу військову потугу», а дає знати, що й на далі він прагне до зміцнення свого військового потенціалу, як шляхом фізичного вишколу (фізкультурний парад) так і технічного вишколу (підготовка молодих кадрів у ремісничих школах для військової промисловості). Ідеально-психологічна підготова до нової війни сама сабою зрозуміла з фільму «Великий перелам»... На цьому мілітаристичному фоні кремлівська вежа з квітів і щістнадцятьма голубами миру вражає нас своїм дисонансом. Для людей, які не вжилися в советський світ і ментальність большевиків тут представляється непримириме протиріччя, фальщ і брехня. Для советських мілітаристів справа представляється зовсім інакше. На їх думку московський Кремль це єдине місце на землі, звідки вилітають «голуби миру». Цю ж думку вони хочуть накинути й

іншим народам. При чому большевики одверто пропагують ідею, що остаточний мир принесе людству советська зброя.

В розмові з російським колегою по перу, французький журналіст так висловив свої враження про советський фільм: «Великий перелам» — монументальна картина, але вона дуже тяжка — війна, гуркіт, гармат, вибухи...» З цього приводу советський кореспондент завважує: «Французький журналіст забув, або не хоче згадати, що право на мир, на життя і навіть на повітря цього блакитного берега дали людству люди, що їх показано у «Великому переламі»... В наведених словах двох журналістів перед нами виступає два світи, два погляди на життя і мистецтво — дві естетики.

Міжнародний кінофестиваль, на думку советського журналіста, «продемонстрував моральну деградацію буржуазного кіномистецтва. Більшість фільмів, показаних тут, присвячено розкладові людської свідомості. Морфінізм, п'янство, містичизм під виглядом глибоких психологічних шукань стали основою змісту американських, англійських, голляндських і багатьох інших фільмів. Ідеиною убогістю, браком віри в життя, в людину від них».

«Цілковита протилежність — советські фільми. Життєвердженням, вірою в майбутнє, непримиреною боротьбою за нього душить наші картини...

В цьому співставленні, безперечно, є велике перебільшення, що випливає з прагнення чуже принизити, а своє підвищити й похвалити. Проте є фактом: советське кіно одержало на кінофестивалі найвищу оцінку — вісім премій. Перша міжнародна премія була присуджена за найкращий документальний фільм «Берлін». Перша національна премія — художньому фільмові «Великий перелам».

В даному разі нас цікавить не перемога советського кіномистецтва, а його характер і напрям. В протилежність до французького утопійного паціфізму і культу людської душі й індівідуальності — у советських кінофільмах культивується мілітаризм і сила колективу (звідси монументалізм). В центрі західно-европейського і американського кіномистецтва є людина, як найдорожча і найвища моральна вартість життя. У советському кінофільмі в центрі стоїть колектив, держава, для яких людина є лише засобом до цілі.

Культ сили і мілітаризму в кінофільмах Советського Союзу є не випадковим. Він випливає з большевицької концепції світогляду і ним пронизана вся виховна ідейно-політична робота в ССР. Здавна улюбленим афоризмом є тут формула діялектичного парадоксу: «Хочеш миру — готуйся до війни». Але советський мілітаризм має не оборонний, а явно оfenзивний характер, як вияв старого російського імперіалізму, що дістав тепер нове втілення і рушійну силу в ідеї комуністичного месіянізму. Капіталістична система переживає світову кризу. Большевики виступають, як носії «нового ладу», на їх думку більш прогресивного і досконалішого, який має заступити капіталізм у всьому світі. Стати активним «гробокопателем» капіталістичного ладу і штовхнути його у прірву — в цьому большевики вбачають свою історичну місію. Звідси завдання: «ще більше зміцнити военно-економічну могутність Советської Держави» (Сталін). Звідси ж випливають завдання внутрішньої політики й ідейно-політичного виховання мас. «Важливість

ідейно-політичного виховання визначається складністю моменту, що його переживаємо. Людство є тепер на одному з крутых поворотів своєї історії, коли рішеться питання про дальший напрямок розвитку всієї світової цивілізації» (Большевик ч. 16). «Друга світова війна поглибила загальну кризу капіталізму. В той же час советська соціалістична держава певно йде по шляху завершення будівництва соціалістичного суспільства і переходу до другої фази комунізма». У згоді з цією філософією марксизму, війну породжує капіталізм. За визначенням Сталіна, першу світову війну породила перша криза капіталізму, друга криза породила другу війну. Друга світова війна загострила загальну кризу капіталізму, а тому... «Советські люди мусять виховуватись в дусі советського патріотизму, в дусі безмежної віданості советській Батьківщині, в дусі розуміння великих переваг советського суспільного і державного ладу. Партия вимагає від партійних і советських кадрів, від усіх діячів науки, культури, літератури й мистецтва, щоб вони були непримиримими до всіх спроб піазування перед сучасною буржуазною культурою Заходу, піазування перед усім чужоземним». Від всіх громадян Советського Союзу вимагається сьогодні «високої дисциплінованості й організованості, уміння підкорити свою індивідуальну волю волі колективу, волі партії». «Застосувати в оцінці всіх явищ життя єдино «правильний підхід — відхід з точки зору політики партії і советської держави». Очевидна річ, що «було б помилкою думати, що будівна робота в період побудови комунізму йде без труднощів і боротьби». «Будівництво нового, завжди означає боротьбу проти старого, а старе, як відомо, чинить опір і не хоче відходити добровільно». «Процес виховання комуністичної свідомості мас іде в упертій боротьбі з пережитками капіталізму в свідомості людей, з рештками старої ідеології»... (там же).

Що розуміється під «пережитками капіталізму» і «рештками старої ідеології», догадатися не трудно.

Прояви цих «решток старої ідеології» і «пережитків капіталізму» мають місце в ССР на всіх ділянках суспільного життя. Як заявив Жданов у своїй промові до 29-х роковин Жовтневої Революції, «за останні роки в низці областей були допущені найгрубіші порушення Статуту сільсько-господарської артілі, які підривають основи колгоспного ладу». Як було установлено, розкрадання громадських земель колгоспів і розтягання колгоспного добра зайдло аж надто далеко. В Україні було викрито нове відродження українського націоналізму, що виявився в «протягуванні буржуазно-націоналістичних поглядів на історію українського народу і його культуру», в насвітлені історії української літератури ізольовано від класової боротьби (підкреслення наші — ред.) з рівночасним визнанням національного моменту вирішальним у розвитку літературного процесу на Україні. До проявів українського націоналізму зачислено також ідеалізацію минулого і проповідь самобутності українського народу. В цьому ж ряді проявів ворожої до комунізму ідеології стоїть вимога одиниці на вільну думку і вільну творчість, яка висловлена устами українського письменника П. Панча в оригінальній формі «права на помилку». Відмічено також «тенденцію утечі від складних тем сучасності в далеке історичне минуле. А в творах на сучасні теми советська дійсність і советські люди мають та-

кий непривабливий вигляд, що партія визначила їх «як карикатуру». Особливо гостру негацію советської дійсності викрито в російського письменника Зощенка. Одночасно з цим дуже радо сприймалися твори західно-європейських і американських письменників, у яких «стверджується апологетичне відношення до капіталістичного устрою». ЦК ВКП(б) страшно обурюється—через поставу деяких драматургічних творів чужоземних авторів советському глядачеві «навіається міщанський ідеал легкого красивого життя»...

Згадані факти проявів «ворожої буржуазної ідеології», ясна річ, не вичерпують цілої картини величного відпружнення і пориву до життя і до свободи, які виявилися навіть в часи війни. В цьому процесі виступити на яву протиріччя большевицької системи. Внутрішній «шкідник» большевизму це жива людина і живі народи, які прагнуть справжнього життя і свободи. Цих «пережитків капіталізму» ніколи і нікому не вдається ліквідувати. Їх можна лише загнати терором у підпілля і тимчасово придушити. Так це і робиться нині в Советському Союзі. Чистка і терор мають своїм завданням ліквідувати активніші елементи опозиції, а маси зробити знову служнячим знаряддям політики партії і советської держави. Поруч із чисткою і терором, величезну роль у скріпленні советського ладу відограє посиленна пропаганда. Для пропаганди політики партії залишаються всі можливі середники і сили. Керуючим принципом тут є гасло: «хто не з нами, той проти нас». «Аполітичність і безідейність» розцінюється тут як злочин. З цього приводу у заданий вище промові Жданова сказано: «Центральний Комітет Партиї за останній час викрив непримістні факти безідейності і аполітичності в нашій літературі і мистецтві. Ми добре знаємо природу цієї безідейності. Це ті самі пережитки капіталізму в свідомості людей, які ще доводиться поборювати і викорчувувати. Останні рішення ЦК ВКП(б) в питаннях ідеально-політичної роботи мають на меті посилити большевицьку напримірність до всякого роду ідеологічних викривель і піднести на новий, більш високий рівень всі засоби нашої соціалістичної культури»... Советські письменники і діячі культури «зобов'язані керуватися в своїй праці тим, що складає життєву основу советського ладу — його політикою» і «всю роботу виповнити бойовим духом активної наступаючої ідеології комунізму» (з резолюції презідіума правління Союзу Советських письменників ССР). «Советські письменники і всі наші ідеологічні робітники поставлені тепер на передову лінію вогню» в боротьбі за реалізацію політики партії і зміцнення могутності советської держави.

Куди скерована політика комуністичної партії і нашо потрібна «могутня советська держава» — про це сьогодні знають уже не лише советські громадяни. Американський журнал «Лайф» помістив статтю Джона Дуллеса — довголітнього дорадника в закордонних справах, у якій читаемо: «Советські керівники вважають, що мир і безпека залежить від того, як швидко широкий світ сприйме засади їхньої політичної філософії, яка обмежує свободи одиниці в інтересах соціальної гармонії. В той же час свободи одиниці, які вони (советські керівники) хотіли б зовсім скасувати, є нашим найціннішим політичним і релігійним надбанням. За них, в нашому минулому, коли їм загрожувала небезпека, ми проливали свою кров.

Методи, яких застосовують советські керівники, суперечать нашому розумінню ідей гуманності і чесного змагання сил».

В цих словах перед нами знову зустрілися два світи, два світогляди, дві системи. Стале замирення їх не можливе. Щоб сталося таке замирення, советські керівники мусили б змінити свою філософську і політичну концепцію і визнати свободу і права одиниці і народів. Але це означало б кінець їхнього «керівництва». Добровільно те керівництво не зможе відійти — його можна знесті лише силою...

Людство, справді є тепер на одному з крутих поворотів своєї історії, коли рішиться питання про дальший напрямок розвитку всієї світової цивілізації. Співвідношення сил є сьогодні надзвичайно хитке і трудно неперед передбачити хід дальших подій...

А покищо з Кремля вилітають «голуби миру» і літають вони вже не лише над Москвою а й над Середземним морем... Поганий знак... Московські «голуби миру» віщують людству не мир, а наближення нової світової Еурі.

ХЛІБ ЧИ ГАРМАТИ?

Як відомо «основним ланцюгом нового п'ятилітнього пляну» в ССРР є відбудова і розвиток тяжкої промисловості і залізничного транспорту з тим, щоб «ще більше зміцнити воєнно-економічну могутність Советської держави» (Сталін). «Пляни нової п'ятилітки перевищують все, що було в минулому. В четвертій п'ятилітці треба, наприклад, відбудувати і ввести в дію 45 доменних печей. Жодна попередня п'ятилітка не знала ще такої цифри. В новій п'ятилітці мусить бути подвоєне советське машинобудування. Такого завдання перед собою не ставила ще ні одна держава. Автомобільна промисловість до 1950 року мусить розвинути свою виробничу могутність до випуску в рік пів мільйона автомобілів. Нова п'ятилітка буде п'ятиліткою автомобілізації нашої країни. Советський народ за п'ять років мусить відбудувати, збудувати і ввести в дію 5900 державних підприємств. Нова п'ятилітка буде п'ятиліткою велического будівництва («Комсомольський работник» ч. 7, 1946). Все це має бути здійснене для однієї головної мети «далішого підвищення обороноспроможності ССРР і оснащення збройних сил Советського Союза найновішою військовою технікою». При цьому, звичайно, обороноспроможність розуміється в широкому советському значенні цього слова. Мається на увазі не лише безпека Советської держави, а й «zmіцнення миру у всьому світі і укріплення дружби між народами» (Спутник агитатора ч. 7).

Такий курс внутрішньої політики партії після другої світової війни, що принесла загальне виснаження і руїну не так легко дотримати. Ще перед війною в масах советських громадян відчувалась гостра реакція і спротив проти вітчного фізичного і морального напруження в підготові до війни. Загальна думка під час війни зводилась до одного переконання: по війні буде нарешті якось інакше. І ось тепер... знову «четверта сталінська п'ятилітка», яка перевищує все, що було в минулому»...

Щоб уникнути явного спротиву і незадоволення таким курсом партії, большевики вдаються тепер до низки заходів, скерованих не те, щоб замаскувати мілітаристичний характер нової п'ятилітки і переконати советських громадян, що «новий п'ятилітній плян відбиває велику сталінську турботу про советський народ» і що «ця велика програма відповідає корінним інтересам всього народу, інтересам всіх советських громадян». В пропаганді підкреслюється, що п'ятилітка має також своїм завданням «підвищити матеріальний добробут народу». Агітатори зобов'язані постійно пропагувати «сталінську турботу про матеріально- побутові потреби трудящих» і що це є «першочергове завдання комуністичної партії і советської влади» («Блокнот агітатора», ч. 17). Пропаганда доповнюється деякими економічними і господарськими заходами. Зокрема приділяється тепер велику увагу розвиткові кооперації, тощо. Але справа підвищення життєвого рівня советських громадян, як видно з про-

мови А. Жданова до 29-х роковин жовтневої революції, посухається надзвичайно помалу і з великими труднощами. «Посуха в низці областей, скорочення державних запасів харчування потребували перенесення відміни карточної системи з 1946 року на 1947 рік. Став необхідним також цілий ряд конечних переходових заходів з метою зближення високих комерційних цін і надто низьких пайкових цін для того, щоб створити умови для відміни в 1947 році карткової системи і введення єдиних цін».

«Советський уряд ураховував труднощі підвищення пайкових цін і розумів, що тут будуть потрібні серйозні жертви з боку робітників, службовців і селян, що без таких жертв не можна ліквідувати тяжкі наслідки війни, і відбудувати підірване народне господарство».

В цих словах чується дуже стара і знайома мельодія. Щастя і добробут — в майбутньому. Ось так від одної п'ятилітки до другої і тепер знову та ж пісенка про жертви, та ще й серйозні з боку робітників, щоб дістати колись добробут і достаток продуктів.

Жертви ці, або на буденній мові голодування і злідні обумовлені мовляв, посухою і... потребою підготувати умови для відміни карткової системи в майбутньому. Отже «щоб мати хліб завтра — сьогодні трішки потолодуйте». Це можна витравдати діялектикою, а не нормальним глуздом. Тим більше не можна цього виправдати тоді, коли взяти до уваги, що «скорочення державних запасів харчування» пояснюються не посухою, чи іншими неминучими і природними потребами, як от харчування своєї армії тощо. Хліб з тих державних запасів пішов до Франції, для підтримки впливу комуністичної партії, чи пак, для «зміцнення миру у всьому світі». Пішов хліб очевидно і ще де-інде в тих же цілях, а советський народ мусить нести «серйозні жертви». На досвіді голодного 1933 року відомо, на які жертви може засудити большевицька партія советський народ, щоб потім пояснювати це «посухами» та іншими природними явищами і «труднощами». В дійсності голод і злідні — наслідки політики партії. На мові советської діялектики, це означає «велику сталінську турботу про советський народ».

/

«ЗНУЩАННЯ НАД СОВЕТСЬКОЮ ДІЙСНІСТЮ».

(ЦК ВКП(б) заборонив кінофільм «Большая Жизнь»).

Ухвала ЦК ВКП(б) від 4 вересня 1946 р. про кінофільм «Большая Жизнь» є важливим і цікавим документом не лише як вираз нинішньої політики партії в мистецтві і зокрема в кіномистецтві (тут нічого не змінилось!), а й з погляду ознайомлення з повсесною під-советською дійсністю, в даному разі з дійсністю, що заінтувалася тепер на Донбасі. Як це відчувається у всьому, творці цього фільму намагалися скопити і зафіксувати ту дійсність такою, як вона є в конкретних побутових деталях. А тому ця ухвала говорить нам не лише про сучасну політичну тенденцію більшевицького керівництва в ССР, а й про ту дійсність, що її боїться вона показати на екрані, заборонивши цей фільм. Подаємо скорочено цю ухвалу.

«ЦК ВКП(б) відмічає, що підготовлений Міністерством кінематографії ССР кінофільм «Большая Жизнь» (друга серія, режисер Л. Луков, актор сценарій П. Нілін) є хибним в ідейно-політичному і надзвичайно слабким у художньому відношенні.

В чому полягають хиби і недоліки фільму «Большая Жизнь»?

У фільмі відображені лише один незначний епізод відбудови Донбасу, який не дає правильного уявлення про дійсній розмах й значення проведених советською державою відбудовних робіт у донецькому басейні. До того ж відбудова Донбасу займає у фільмі незначне місце, а головна увага приділена **зображенням всякого роду особистих переживань і побутових сцен**. З огляду на це зміст фільму не відповідає його назві. Більше того, назва фільму «Большая Жизнь» звучить, як знушення над советською дійсністю.

«По рівню техніки і культури виробництва, що показаний в фільмі «Большая Жизнь», кінокартина відображає швидше п'єріод відбудови Донбасу після закінчення громадянської війни, а не сучасний Донбас з його передовою технікою і культурою, яка створена в рр. Сталінських п'ятилітків. Автори фільму створюють у глядача викривлене враження ніби відбудова шахт Донбасу після його звільнення від німецьких загарбників і здобування вугілля здійснюється в Донбасі не на основі сучасної передової техніки і механізації трудових процесів, а шляхом застосування грубої фізичної сили, давно застарілої техніки і консервативних методів роботи.

Цим самим у фільмі викривається перспектива післявоенної відбудови нашої промисловості, основаної на високій культурі виробництва».

Виходячи з цього принципу, «соціалістичного реалізму», показувати дійсність не такою як вона є, а такою як вона має бути «в перспективі», в ухвалі говориться, що фільм «Большая Жизнь» проповідус відсталість, некультурність і темряву. Цілком немоти-

вовано і неправильно показано масове висування на керівні пости малописьменних робітників з відсталими поглядами і настроями...»

«У фільмі «Большая Жизнь» дане фальшиве викривлене зображення советських людей. Робітники їй інженери, які відбудовують Донбас, показані відсталими і малокультурними людьми, з дуже низькими моральними якостями... Найкращі за задумом фільму люди є непробудними п'яницями. Як основні герої фільму фігурують люди, які служили в німецькій поліції. У фільмі зображений явно чужий советському ладові тип (Усинін), який залишився за німців на Донбасі, розкладова й провокаційна діяльність якого залишається безкарною. Фільм наділяє советських людей звичаями, які зовсім не властиві нашому суспільству. Так, червоноармійці, поранені в бою за звільнення шахти, залишені без будьякої допомоги на полі бою, а дружина шахтаря (Соня), яка проходить мимо ранених бійців, виявляє повну байдужість до них. У фільмі зображені бездушно-знущальне відношення до молодих робітниць, які приїхали в Донбас (чи не з Німеччини?) — прим. ред.). Робітниць вселили в брудний, напівзруйнований барак і віддають на опіку непоправному бюрократові і негідникові Усиніну. Керівники шахти не проявляють елементарної турботи про робітниць. Замість того, щоб привести в порядок сире, протікаюче від дощу приміщення, в якому були розміщені дівчата, до них, мов би на глум, присилають забавників з гармошкою і гітарою...»

Хто знайомий із підсоветською дійсністю, той не може не пізнати тут знайомої картини порядків і звичаїв наскрізь порочної большевицької системи. Ця система дійсно являє собою суцільну картину знущення і глуми над людиною, а вся підсоветська дійсність є суцільним обвинувальним актом проти большевизму. І цим викликана заборона цього фільму.

Що ж до політики ЦК ВКП(б) в ділянці мистецтва, то вона є незмінною. Завданням мистецтва і мистців в ССР є підтримувати і пропагувати »генеральну лінію« партії, навіть тоді, коли та лінія в дійсності перетворюється в жахливий експеримент і знущання над людиною і цілими народами.

В цій же ухвалі ЦК ВКП(б) установлює, що Міністерство кінематографії (т. Большаков) за останній час підготувало, крім хибної картини «Большая Жизнь», ряд інших невдалих і помилкових фільмів — друга серія фільму «Іван Грозний» (режисер С. Айзенштайн), «Адмірал Нахімов» (режисер В. Пудовкін), «Прости люди» (режисер Г. Кобзінцев і Л. Травберг).

Виявляється, що у режисера В. Пудовкіна «вийшов фільм не про Нахімова, а про балі і танці з епізодами з життя Нахімова. В наслідок цього із фільму випали такі важні (!) історичні факти, що рускі були в Синопі і що в Синопському бою була захоплена в полон ціла група турецьких алміралів на чолі з командувачем» (!).

Генеральна лінія партії скерована на захоплення Дарданелів, а Пудовкін, замість того, щоб показувати славні традиції російського імперіялізму, («були аж в Синопі!») показує... балі і танці!

Таку ж помилку зробив і режисер Айзенштайн у фільмі «Іван Грозний». ЦК ВКП(б) любить близьку історичні аналогії і Сталінові

очевидно не дають спати лаври слави царів Петра й Івана Грозного. А що зробив режисер Айзенштайн? Виявляється, що він показав прогресивне військо опричників Івана Грозного, як шайку дегенератів на зразок американського Ку-Клукс-Клану», а Івана Грозного, людину з сильною волею і характером, — слабохарактерним і безвольним, чимсь в роді Гамлета...» А через те аналогія вийшла не на користь Сталіна та його «опричників»...

Такою є тепер генеральна лінія партії. У своїй суті і наслідках вона є знуцінням не лише над дійсністю і життям людини, а й над мистецтвом.

АДМІРАЛ НАХІМОВ УЖЕ НЕ ТАНЦЮЄ, А ТУРКА ВОЮЄ...

(Замість фейлетону).

Ото ж виходить з тим адміралом вже ціла історія. Почалось з того, що кінорежисер В. Пудовкін узяв його за героя і почав наркручувати новий фільм. І як було відзначено в ухвалі ЦК ВКП(б) від 4 вересня 1946 р. «получився фільм не про Нахімова, а про балі і танці з епізодами із життя Нахімова. В результаті із фільму випали такі важливі історичні факти, що «руssкие» були в Сінопі і що в Сінопському бою була взята в полон ціла група турецьких адміралів на чолі з командувачем». З цього приводу в політbüro учинився великий гвалт. Та як же не гвалтуватись і не бідкуватись! Адже ж Пудовкін, говорячи словами тієї ж ухвали, «взяўся ставити фільм про Нахімова, але не вивчив деталей справи і спотворив історичну правду»!

Довелось бідному Пудовкіну ті «деталі» вивчати, щоб таки ту «історичну правду» показати. Бо ж «руssкие» люди без тієї «історичної правди» жити не можуть і тільки про неї і дбають. Узяв тоді Пудовкін свого героя за петельки та й труснув його... Добре труснув. Так що всі його аристократичні деталі витряс. А разом з деталями і звички і всяку охоту до балів і танців витряс. І почав тоді Пудовкін його новими деталями напихати. Одним словом зму-
сив його ідеологічно перебудуватись.

І що ж? Думаете не перебудувався? Хай би спробував! Полав би тоді Нахімов туди, де й Макар телят не пасе. А перебудувавшись, він уже став як і всі «герой Советського Союза»... «Мільйони советських кіноглядачів побачили на екрані живий, правдивий образ великого руського флотоводія, полум'яного патріота Павла Степановича Нахімова». Так у рецензії Л. Нікуліна написано. Зрештою рецензія на цього перебудованого Нахімова заслуговує на те, щоб її ширше і докладніше процитувати і уявити собі в чому ж суть тієї «історичної правди». Ото ж читаемо:

«Історія цього знаменитого (в оригіналі «замечательного» П. Р.) фільму глибоко повчальна. Постанова Центрального Комітету ВКП(б) про кінофільм «Большая Жизнь» указувала також на серйозні недоліки і помилки в кінофільмі «Адмірал Нахімов».

»Режисер-поставник В. Пудовкін глибоко продумав указівки, які містилися в ухвалі, уважно вивчив історичні матеріали, зв'язані з війною 1853—1855 рр., і ясно представив ~~собі~~ те завдання, яке було поставлене перед ним. Він зумів у буквальному розумінні слова наново створити фільм «Адмірал Нахімов» і советському глядачеві показати твір хвилюючий і натхнений».

«Глядач переноситься на береги Чорного Моря в ту епоху, коли

стосунки між Росією і Туреччиною, політикою якої керували Франція і Англія, настільки загострились, що конфлікт мусів бути розв'язаний силово зброй. У фільмі «Адмірал Нахімов», у повній відповідності з історичною правдою, показано, як агресивно настроєні британські військові кола сприяли і піддержували войовничий запал турецьких паш, як розпалювали пристрасті «тасмні військові емісари, переодягнені в турецькі військові мундири».

«Руська чорноморська флота була приречена — за висловом Нахімова — на плавання в «заткнутій плящі». Нахімов добре розумів, що таке становище суперечило інтересам Росії. Питання про проливи — життєве питання» (підкреслення наше).

Коротко і ясно. Ось вона та «історична правда». «Питання про проливи» для Росії, мовляв «життєве питання»... Вчора і сьогодні... Дивись,sovєтський глядачу і мотай собі на вус. Вчись і наслідуй. «В бою під Сінопом Нахімов здійснив близкучий стратегічний маневр — атаку строем у дві колони»... Це дало змогу «руському флотоводієві і його ескадрі підійти «на пістолетний постріл» до ворога, запалити його кораблі і знищити ворожу ескадру».

«Англійський військовий пароплав «Таїф» змушені поспішно поздекувати: «Разом з турецким адміралом попали в полон і переодягнені в турецькі мундири «англійські радники» Османа-паші.» «Цей епізод — один із найбільш повчальних у фільмі: в науку турецькому адміралові Нахімов багатозначно говорить, що завжди, коли Туреччина діє за вказівками своїх чужоземних «радників», вона падає в біду».

Таких повчальних епізодів у фільмі дуже багато. Повчаються не лише советські глядачі («як треба ходити в атаку строем у дві колони») і не лише Туреччина (з ким вона має «дружити»). Повчуються і союзники: Англія, Франція і Туреччина зупинились перед руїнами героїчної фортеці і не могли продовжувати цю тяжку і руйнуочу війну»... (там же). Не допомогла і атомова... ох, вибачте! нова зброя: «Ні штуцера, ні кулі Міньє — новий вид зброї, що їх мали англійці і французи під Севастополем, не зламали дух руської армії і флоту» (там же). Он воно як!

А щоб було ще ясніше, автор рецензії додає: «Образ Нахімова, знаменитого руського флотоводія, живий і по нині. Безсмертні традиції, зв'язані з його іменем, свято хороняться нашою флотою».

Істинна правда! Щодо продовження «безсмертних традицій» сучасними володарями країни «будованого соціалізму» ми не сумніваємося. Ці знамениті традиції видно тепер скрізь: і серед руської флоти, і серед тепер уже не червоної, а «советської армії» і в кіно і в літературі. Ці традиції скрізь і всюди так і випирають. Так, що куди не повернись, доводиться відвертатись і носа затуляти і словами великого руського поета промовляти: «Здесь русский дух, здесь Русью пахнет»...

А при чому ж тут народи Советського Союзу, які, щоб продовжувати ті знамениті руські традиції, змушені ходити «в атаку строем в дві колони?» I при чому тут соціалізм і соціалістична культура?

Спитайте тих, хто змушує оце такий соціалізм і оце так його будувати.

БОЛЬШЕВИЗМ І ДЕМОКРАТИЯ.

Існує визначення большевизму, як марксизму в дії і на практиці. Таке визначення не зовсім точне і не розкриває суті даного явища. Большевики дійсно є марксистами, але вони інтерпретують його, «розвивають і удосканалюють» посвоїму і дуже часто досить вільно. Керівним принципом є для большевизму, як відомо, теза: Марксизм не догма, а керівництво до дій. У своїх діях большевики не вагаються відступити від окремих положень марксизму і не зупиняються перед тим, щоб «замінити деякі його положення і висновки, які вже стали застарілими, новими положеннями і висновками, відповідними до нових історичних обставин». Як методологічний принцип, такий творчий, а не догматичний підхід до певної теорії і вчення, не викликає заперечення і тут можна дечому повчиться. Але большевицька теорія і практика, не будучи догматичною формально, є догматичною по суті. Марксизм для большевиків не є догмою і вони в багатьох пунктах є його запереченням. Але ленінізм-сталінізм є для них догмою і «генеральна лінія партії» скерована на додержання чистоти цієї догми і безкомпромісове її здійснення. І в цьому вся небезпека і всі ті катастрофальні наслідки дій большевицьких фанатиків комуністичної догми. «Комунізм — це не середній розвиток і удосконалення життя; це уросна самоціль, що ій життя має підпорядкуватися без решти. І горе тому, хто зважиться думати, відчувати, бажати, а тим більше діяти всупереч тій самоцілі» (М. Сцибірський — «Націократія»). Здійснення «сталінського соціалізму» в тій формі і з тими наслідками, що ми їх маємо в ССР, можливе було лише в системі абсолютної диктатури, де виключений всякий одвертій спротив і всяка опозиція — навіть марксистська. І саме тут міститься головний пункт розходжень між большевицькими марксистами і західно-европейськими прихильниками Маркса. Відхід від Маркса в питанні державно-політичного устрою большевики не приховують і коментують його таким способом:

«До другої російської революції (лютий 1917 р.) марксисти всіх країн виходили з того, що парламентарна демократична республіка є найбільш доцільною формою політичної організації суспільства в період переходу від капіталізму до соціалізму. Правда, Маркс указував в 70-их роках, що не парламентарна республіка, а політична організація типу Паризької комуни є найбільш доцільною формою диктатури пролетаріату. Але на жаль, ця вказівка Маркса не дісталася більшого розвитку в працях Маркса і була забута. Крім того, авторитетна заявя Енгельса в його критиці проекта Ерфуртської программи в 1891 році про те, що «демократична республіка... є специфічною формою для диктатури пролетаріату» не залишала сумніву, що марксисти продовжують вважати демократичну республіку політичною формою для диктатури пролетаріату. Це положення Енгельса стало потім керівним початком для всіх марксистів, в тому числі і для

Леніна. Проте, російська революція 1905 року висунула нову форму політичної організації суспільства — Совети робітничих і селянських депутатів. На підставі вивчення досвіду двох революцій в Росії Ленін, виходячи з теорії марксизму, прийшов до висновку, що найкращою політичною формою диктатури пролетаріату є не парламентарна демократична республіка, а республіка Советів. На цій підставі Ленін в березні 1917 року, в період переходу від буржуазної революції до соціалістичної, висунув гасло організації республіки Советів, як кращу палітичну форму диктатури пролетаріату.

Опартуністи всіх країн стали чіплятися за парламентарну республіку, обвинувачуючи Леніна в відході від марксизму, в зруйнуванні демократії. Але справжнім марксистом, що оволодів теорією марксизму, був, звичайно, Ленін, а не опартуністи, бо Ленін рухав марксистську теорію вперед, збагачуючи її новим досвідом, а опартуністи тягли її назад, перетворюючи одне з її положень в догму». (Короткий курс ВКП(б)).

Справа, звичайно, не в опартунізмі західноєвропейських марксистів, а в тому, що більшевізм це вже не марксизм, а ленінізм і що те нове, чим «збагатили» людство більшевики — це їх державно-політична система абсолютної диктатури і терористичного тоталізму. В цьому їх суть.

В своїй ідеальній теоретичній формі система влади рад робітничих і селянських депутатів мала б означати народовласть під гегемонією пролетаріату. Це був би дійсно, новий тип демократії, про яку так багато говориться в советській пропаганді. Але і в теорії і в практиці більшевики відійшли від принципу народовласті. Більше того — советська система не є навіть і «диктатурою пролетаріату». «Партія здійснює диктатуру пролетаріату. Але вона здійснює її не безпосередньо, а за допомогою профсоюзів, через Совети та їх розгалуження». (Сталін). Органи «диктатури пролетаріату» — совети служать «приводами», через які партія здійснює свою диктатуру. «Жадне важливе політичне або організаційне питання не розв'язується у нас нашими советськими та іншими масовими організаціями без керівних указівок партії. В цьому розумінні можна було сказати, що диктатура пролетаріату є, «по суті, диктатура його партії, як основної керівної сили пролетаріату». (Сталін). «Авангард здійснює диктатуру пролетаріату» — така ленінська формула.

Отже диктатура партії утворюється з «волею пролетаріату». Партія монополізує «пролетарську ідеологію» і «оборону інтересів пролетаріату і від його імені діє і цим «забезпечує його єдність». «Єдність пролетаріату, — в епоху соціальної революції може бути здійснена лише крайньою революційною партією марксизму, тільки нещадною боротьбою проти всіх інших партій» (Ленін). Антидемократична і антинародна суть більшевизму, як бачимо, виявляється навіть в теорії, не говорячи вже про практику. У Советському Союзі існує по суті диктатура партійної комуністичної кліки, яка розглядає свою державу, як «базу для розгортання революції у всьому світі» для поширення комуністичної диктатури. Передумовою для перемоги ідеї комунізму, більшевізм вважає знищення «буржуазної демократії». З цією метою 1919 р. Ленін створив III Комуністичний Ін-

тернаціонал. З цього приводу в евангелі советських громадян — короткому курсі ВКП(б) читаемо: «Керував конгресом Ленін. В доповіді про буржуазну демократію і диктатуру пролетаріату Ленін показав значення советської влади, як дійсної демократії для трудящих. Конгрес прийняв Маніфест до міжнародного пролетаріату, в якому закликав до рішучої боротьби за пролетарську диктатуру, за перемогу Советів у всіх країнах».

Така позиція по відношенню до «буржуазної демократії» залишається незмінною й по сьогодні. В брошурі, виданій 1945 року в зв'язку з виборами до Верховної Ради СССР, читаемо: «демократія в капіталістичному суспільстві є форма клясового панування буржуазії над пролетаріатом та іншими шарами трудящих». «Буржуазна демократія — прихована, замаскована форма диктатури буржуазії».

Критикуючи «буржуазну демократію» як замасковану форму диктатури буржуазії, большевики свою незамасковану диктатуру називають «демократією вищого типу», найпередовішою і найпослідовнішою демократією в світі. Бо це, мовляв, демократія для трудящих. «Свобода слова і преси декларується, мовляв, і в буржуазно-демократичних країнах, але там справа обмежується формальним оголошенням свободи слова, преси, без забезпечення трудящим фактичної можливості користатись цими свободами». А в Советському Союзі? Яке це було в велике щастя для трудящих СССР, якби вони дістали теж таку свободу, «без забезпечення» їх засобами друку, тощо. Можна з певністю сказати, що засоби дуже швидке знайшлися б. Та, на жаль, «соціалістична демократія» характеризується дійсною свободою слова, преси, зборів, демонстрацій». — Трудящим СССР надаються всі засоби, починаючи від друкарень і кінчаючи радіо, щоб вони мали фактичну можливість користатися тією свободою. І вони цим такі щасливі й раді, що волють краще мовчати. Навіть тоді, коли гинули мільйонами з голоду — мовчали. Ось за таку «свободу слова» дбають тепер большевики і в занятих ними країнах і обурюються, що ще досі «свобода преси в капіталістичних державах є свободою вести... антисоветську пропаганду і наклепувати на діячів робітничої кляси, на країну соціалізму».

Така є суть советської демократії в її теорії і на практиці.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТИЯ.

У лютому цього року відбулися вибори до Верховної Ради ССР. У зв'язку з цим була розгорнена широка і посилена пропаганда «советської демократії». Видавництво «Правда» випустило спеціальну брошурну, призначенну для пропагандистів і агітаторів під назвою: «Советська демократія — демократія вищого типу».

Знаємо відразу і нехіть наших читачів до подібного роду літератури. Брехня! — такою оцінкою зустрічається одна лише назва «советської демократії». Читач не має охоти витрачати час не «брехні» та це і неприємно і тому пропускає ту брехню не прочитаною.

Цілком розуміючи подібну реакцію нашого читача на «советську демократію» і все'йші, про що пишуть большевики, ми, проте, мусимо признати, що таке однобоке негативне відношення не є для нас, політичної еміграції, достатнім і виправданим. Вже з огляду на потребу «бути в курсі» советської пропаганди, знати її напрямні і аргументацію, мусимо уважно стежити за нею і цікавитись. Для нас це один із шляхів до збереження певного контакту з тим світом і тісно ідеально-теоретично і політично атмосферою, в якій перебуває наш народ. Не забуваймо, що в цьому кліматі, що його утворено на Україні північними вітрами московсько-большевицької системи, зростає покоління за поколінням нашого народу. В умовинах терметичного відокремлення від решти світу громадянам ССР прищеплюється певний спосіб мислення і певні переконання. Якщо ми їх не будемо знати — ми згубимо контакт із своїм народом і коли зустрінемось з ним у майбутньому — може трапитись так, що не зрозумімо один одного і будемо «чужими» собі. Щось подібне вже можна було спостерігати при зустрічі старої еміграції і західних українців із «советським народом». І це сталося не тому, що український народ став «советським» чи «збольшевиченим». А тому, що різні були погляди на речі, різний спосіб мислення. Не все те, що придбав український народ в советській державі є большевизмом». Якщо будемо об'єктивні, то мусимо визнати, що не все, що пропагують большевики в теорії є «большевицьким» і негативним. Не слід забувати, що большевики вважають себе спадкоємцями всіх кращих і прогресивних здобутків вселюдської культури і науки. Отже, абсолютною негацією їх ігноруванням большевицької ідеально-теоретичної зброї ми робимо велику похибку. Треба цю «зброю» знати, щоб нею ж проти большевизму боротись і вміти на неї відповісти. Треба також бачити, що большевики, пропагуючи деякі прогресивні й революційні ідеї, тим самим дають масам у руки зброю, яка у свій час може бути повернена проти них же. Але передім до розгляду згаданої брошури. Перша і, очевидно, провідна теза звучить: «Перемога советського народу в Вітчизняній війні — це не лише військова, але й економічна і морально-політична перемога... Це разом з тим перемога нашої советської, соціалістичної демократії».

Переконати совєтський народ у вищості «советської демократії» супроти гітлерівських методів і звірств є, очевидно, найлегшою справою. Народ дійсно переконався і не в теорії, а на власній шкірі в реакційності німецьких націонал-соціалістичних «визволителів» і добре пізнав усі блага «нового порядку», що його несли народам новітні німецькі варвари. Цей факт большевики тепер намагаються використати для скріплення авторитету советської держави і політики комуністичної партії. Мовляв, советський народ, обороняючи свої кровні права в боротьбі з німецьким фашизмом, переміг лише тому, що «советський лад є найпередовішим ладом у світі» і що перемога над фашистською Німеччиною є ще одним доказом «правильності того шляху, по якому веде большевицька партія». Німецька окупація величезних просторів Советського Союзу з її наслідками дала в руки большевицької пропаганді величезний матеріал, яким вона тепер спекулює на всі лади.

У зовсім іншому становищі опиняється большевицька пропаганда, коли мова йде про буржуазну демократію. Якби не було «залізної завіси», пропаганда «советської демократії» в багатьох пунктах було б просто неможливою.

В життєвій практиці явні переваги «буржуазної демократії». В теорії большевики, критикуючи буржуазну демократію і представляючи її советську, мають у дечому рацію, але їхні аргументи з таким же правом можуть бути скеровані і проти советської демократії. В дійсності «переваги» советської демократії, при глибшому знайомстві, виявляються на практиці багато гіршим злом ніж відомі хиби сучасної буржуазної демократії.

Вказуєчи на питання демократії, як одне з найважливіших політичних і теоретичних питань наших днів, яке було і є предметом гострої ідеологічної і політичної боротьби «між прогресивними і реакційними силами світу», автор брошури таврує поширене розуміння демократії, як антинаукове. «Буржуазні ідеологи, а слідом за ними і лідери соціал-демократичних угодовських партій зображені буржуазну демократію як «позаклясову», «надклясову», як демократію «взагалі». Опортуністи настільки зрослися з капіталістичним ладом, що ніякої іншої демократії, крім буржуазної не визнають; для них буржуазна демократія — найдосконаліший ідеал. Пропаганда таких хибних тверджень полегшується тем, що буржуазний парламентаризм породжує ілюзію, ніби народ управляє державою. Цю ілюзію «теоретики» буржуазних і угодовських партій видають за факт, підсичують її і посилюють свою повсякденною пропагандою». «Антинаукову і політично-шкідливу для трудящих суть подібної теорії викрив у свій час Ленін, вказуючи, що нема демократії «взагалі»; в клясовому суспільстві демократія має клясовий характер, демократія в капіталістичному суспільстві є форма клясового панування буржуазії над пролетаріатом та іншими прошарками трудящих».

Не вдаючись в оборону буржуазної демократії перед большевиками, кожен зауважить, що «советська демократія» є ще гіршим зразком ілюзії народоправства. В системі буржуазної демократії народ усе ж має можливості заявити про свої інтереси і потреби і навіть може критикувати уряди боротися за свої права шляхом

страйків, преси і партійного представництва в парламенті. В системі «советської демократії» всього цього народ є позбавлений. Владу репрезентує тут фактично одна комуністична партія. А народ, навіть у таких випадках, коли його змушене на голодне вимиряння, не може сказати про себе слова. Чи була хоч одна замітка у «найдемократичнішій» країні про голод 1933 року у советській пресі? Чому не пролунав голос народних мас? Мабуть тому, що «советська демократія «найпередовіша» і «найдемократичніша»...

Критика буржуазної демократії в цій брошури має таке місце:

«Буржуазна демократія родилася у боротьбі проти феодалізму, за ствердження капіталізму... Правда, буржуазна демократія представляє відомі, хоч обмежені (в більшості випадків формальні) права робітничій класі і селянам. Без цього не могло б розвиватися капіталістичне суспільство». Але «кожне демократичне завоювання в умовинах буржуазної демократії доводиться брати в бою»... Още й усе, що міг закинути «буржуазній демократії» ідеолог «советської демократії». При цьому звичайно не робиться ніякого порівнання, бо ж відомо в умовинах советської «демократії» є неможливим взяти демократичні права і свободи навіть з боєм. Іх, очевидно, можна буде взяти лише з цілковитим усуненням всього советського ладу.

«Буржуазна демократія, — читаемо далі, — її принципи відіграли свою прогресивну роль при переході від феодалізму до капіталізму і в розвиткові капіталізму. Вона і тепер ще грає відносно прогресивну роль в боротьбі проти фашизму. Проте, як показав досвід, буржуазна демократія виявилась не здатною усунути прихід фашизму до влади в низці країн»... Невдячний критик буржуазної демократії забув, що вона ж допомогла прийти до влади і закріпитись не лише фашизмові, але й большевизмові, який є не в меншій мірі «смертельною небезпекою для свободолюбивих народів світу». «В Росії, в умовинах бурхливого визвольного руху робітників, селян, народів національних окраїн, буржуазна демократія обанкротилася буквально через декілька місяців після свого народження» і уступила місце... Кому? «Диктатурі пролетаріату», що її тепер так старанно одягається в демократичні шати нового покрою.

«Буржуазна демократія перестала бути ідеалом передового суспільного ладу... Криза буржуазної демократії в країнах Західної Європи ясно визначилася ще на початку ХХ століття»... Це так. Але чи розв'язала «диктатура пролетаріату» ті життєво необхідні і невідкладні завдання, які не змогла розв'язати демократія Росії? Відповідь на це може бути тільки негативна.

Переходячи від критики «буржуазної демократії» до характеристики советської демократії, автор пише: «Якщо буржуазна демократія народилася у боротьбі за ствердження капіталізму, то советська демократія народилася в боротьбі за створення цілком нового, большевицького суспільного ладу — соціалізму».

Маємо вже тридцять рік існування «диктатури пролетаріату», але те, що створено в СССР ні в якій мірі не є свідченням «більш високого суспільного ладу» навіть супроти демоліберального капіталістичного ладу, який переживає кризу. А крім того, демократичний світ є здатним еволюціонувати і удосконалювати суспільний лад, чого

не можна сказати про «найдемократичішу демократію». I саме тому робітнича кляса західно-європейських країн орієнтується не на диктатуру пролетаріату, а не демократію, і тут ніяка пропаганда не допоможе. З цього приводу в брошурі читаємо: «Злісним наклепом є твердження буржуазних і реформістських ідеологів, про те, нібито диктатура пролетаріату і соціалізм несполучені з демократією, виключають одне друге. В дійсності диктатура пролетаріату і соціалізм невід'ємні від демократії. Диктатура робітничої кляси є демократією для трудящих».

«Демократія для трудящих», отже дійсне народовластя — це звучить добре. I якби цей ідеал був реальною дійсністю в СССР — це була б справді нова вища форма суспільного ладу супроти партійницького парламентаризму буржуазно-капіталістичного суспільства. В дійності в СССР є не народовластя, а диктатура. I не робітничої кляси а комуністичної партії. На фоні реальної дійсності в СССР, де панує типова система пригноблюючої і терористичної диктатури партійної кліки, слова про демократію звучать знущанням над фактами. На чорне говориться біле, — цілком протилежне тому, що є в дійсності. Приклад:

«Советська демократія — необхідна умовина пробудження і розквіту ініціативи, творчої активності і самодіяльності трудящих». Тут слід би замість слів «пробудження» і «розквіт» згідно з дійсністю і природою тотальної диктатури написати «придушення і змертвіння ініціативи і самодіяльності народу».

Далі: «Советська демократія характеризується не лише знищеннем капіталістичного і поміщицького гніту, але й знищеннем національного гніту. Одним із найважніших ознак советської демократії є повна рівноправність народів, відсутність всяких національних привілеїв і обмежень» це не лише теоретичне положення. Відповідний пункт конституції надає йому сили закону. I назовні у формі окремих національних республік, які входять в СССР створюється повна ілюзія справедливої розв'язки національного питання. Принаймні така розв'язка в теорії виглядає незрівняно справедливішою і більш демократичною, порівнюючи до того, як розв'язувалось українське питання в бувшій демократичній Польщі. Тут, як відомо, мали місце не лише національні привілеї і обмеження, а й такі форми розв'язки національного питання, як «пацифікація» тощо. На цьому тлі і перед фактами відомих законів советської конституції та існування певних державних форм і організацій пропаганда советського ладу і «советської демократії» може її тепер мати успіх. I цього не слід не дооцінювати. Не так легко за тією конституцією і державними вибісками самостійності і рівноправності УССР побачити замасковані, але не менш жорстокі і згубні форми московсько-большевицької «пацифікації» українського народу, розрахованої на тотальне його винищення.

Було б, справді, зайво витратою часу полемізувати з ідеологами «советської демократії» за всіма пунктами і твердженнями, як от з такими, де говориться, що «советська демократія надає максимум, всю повноту прав і свобод трудящих», що «советська демократія характеризується дійсною свободою слова, преси, зборів, демонстрацій. Або про те, що «ні при якому іншому суспільному ладові почуття особи-

стої гідності і свободи особистості так не розвинуті, як в країні советської, соціалістичної демократії» і т. д. і т. д. Тут полеміка зайва і не на місці. На всі ці слова можна було відповісти словами ж советського автора: «Про демократію слід судити не за словами, а за її плодами, за її дійсним значінням для прогресивного розвитку народів». — Так судили, судять і будуть судити «советську демократію» вільні народи.

МАРКСИЗМ І БОЛЬШЕВИЗМ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ПИТАННІ.

У Советському Союзі видається тепер повна збірка творів Й. В. Сталіна. Вихід кожного тому широко коментується в советській пресі. Коментатори і популяризатори творів Сталіна мають подвійне завдання:

- 1) довести, що праці Сталіна є найвищим зразком так званого «творчого марксизму» і, що
- 2) політика большевицької партії керується найпередовішою і найбільш науковою теорією.

«Вивчення творів товариша Сталіна допомагає партійним кадрам і всій советській інтелігенції ще глибше пізнати непоборну силу ленінсько-сталінських ідей, засвоїти величезний політичний досвід партії Леніна-Сталіна, глибше зрозуміти історичну непереможність нашої великої справи». (Постелов — «Второй том Сочинений И. В. Сталина». «Большевик» ч. 16).

До другого тому творів Сталіна увійшли праці, написані переважно за час від другої половини 1907 року до 1913 року. Тут коміщена також, як відзначає коментатор, «класична праця Сталіна «Марксизм і національне питання» (1913 р.), в якій розвинуті большевицька теорія і програма в національному питанні». Отже, перед нами праця, тема якої заслуговує на те, щоб присвятити їй більшу увагу. Нас цікавить головним чином, що нового висі большевизму у марксистське трактування національної проблеми і як перетлумачують марксистську теорію і большевицьку практику в національному питанні большевицькі партійні коментатори сьогодні.

«Твір «Марксизм і національне питання» покладено в основу політики большевицької партії в національному питанні. Світлом тих теоретичних і програмових положень, які Сталін розвинув у своїй праці і по нині освітлює собі дорогу большевицька партія, єка неухильно зміцнює дружбу народів ССРР і виступає на захист прав поневолених народів проти національно-колоніального гніту, що його здійснюють країни імперіалізму». «Теоретичні положення, розвинуті в праці Сталіна, мають значення найважливішого вихідного пункту для обґруntовання твердження, що національне і колоніальне питання невід'ємні від питання про звільнення від влади капіталу». Так характеризує названу працю большевицький коментатор, називаючи її «класичним зразком творчого застосування марксистської діялектики», яка «дає большевикам можливість брати найнеприступніші фортеці в галузі національного питання». При цьому, звичайно, підкреслюється, що тут подано нищівну критику ворожих марксизмові націоналістичних теорій і програм. В протилежність останнім, Сталін ніби то «створив струнку, наукову теорію нації і національного питання».

Статтю Сталіна похвалив свого часу Ленін, як «дуже добру» зброю в боротьбі проти «сепаратистів і опортуністів» в лавах робітничого руху.

«У той період, — пише коментатор, — насувалась хвиля націоналізму, яка загрожувала захопити робітничі маси. Перед соціал-демократією стало завдання — дати відсіч націоналізму, прогиставити єдність і неподільність класової боротьби. «І що могутніше насувалась хвиля націоналізму, — писав Сталін, — тим голосніше мусить лунати голос соціал-демократії за братерство і єдність пролетарів усіх національностей Росії». В праці товариша Сталіна і найшов своє теоретичне обґрунтування і програмовий вираз «принцип інтернаціонального гуртування робочих, як необхідний пункт у рішенні національного питання».

У визначенні поняття нації, большевизм противставиться націоналізму, який ніби то «нічого не має з наукою». «Націоналіст намагається представити націю, як якусь вічну і незмінну природну категорію і як носія таємничого «національного духа». В протилежність до цього Сталін твердить, що «нація є не лише історичною категорією, а історичною категорією певної епохи, епохи капіталізму». Коли соціалізм переможе у всьому світі — нації зіллються в одне суспільство.

Ці твердження, як відомо, вже давно перестали бути «науковими», вони збиті і життєвою практикою і наукою. І навпаки, теорія націоналізму дісталась своє близькуче підтвердження. Навіть марксисти західно-європейського типу визнають основні правила націоналізму. Зокрема Сталін полемізує з Бауером, «який уявляє і майбутнє суспільство вічно розчленованним на нації».

Ще більші розходження Сталіна, отже й большевизму в цілому, з одного боку і західно-європейських марксистів з другого в розв'язанні конкретних питань національної політики.

Осoblivo це стосується питання національно-визвольних рухів поневолених народів. В оцінці Сталіна національні рухи властиві лише буржуазії і завжди є буржуазними. Боротьба йде «не між націями в цілому, а між пануючими класами командуючими і відтисненими націями». «Джерелом цієї боротьби є риночна конкуренція»... «Іноді буржуазії удавалось втягти у національний рух пролетаріят; тоді національна боротьба зовні набирала «загально-народного» характеру, але в своїй суті вона залишалась буржуазною». «Остаточне припинення національного руху, — повчає Сталін, — можливе лише з падінням буржуазії». «Лише в царстві соціалізму може бути уstanовлений повний мир».

Ці слова писалися 1913 року. Тоді це було найвищою науковою. Після того відбулось багато подій і змін, на тлі яких наведені твердження виступають такими близькими до науки, як... Але читач сам підбере відповідне порівнання! Бо й справді, що мала спільного, скажімо, національно-визвольна боротьба українського народу в 1917—20 роках з буржуазією? Чи була джерелом цієї боротьби «риночна конкуренція»? І чи припинилися національні рухи з падінням буржуазії в тому самому СССР, яким керує Сталін? І чи настав у Сталінському «царстві соціалізму» повний мир? Є очевидним, що

там дійсно «на всіх язиках все мовчить», «бо благоденствує». Але це такий мир, який і самому Сталінові не дас, очевидно, спокійно спати... Вірний принципам свого «творчого марксизму», Сталін повчає, що завданням справжнього марксиста в умовах Російської імперії є «довести національну боротьбу до мінімуму, підірвати її коріння, її максимально унешкідливити для... пролетаріату» (!). «Цій меті і покликане служити гасло більшевиків — право націй на самовизначення аж до відокремлення». «Нація, — писав Сталін, — має право улаштовуватися автономно. Вона має право навіть відокремитись. Але це ще не означає, що вона мусить робити це за усіх умов»...? З цього приводу коментатор з «Большевик» пише: «Виходячи із вимог конкретно-історичного підходу до рішення національного питання, товариши Сталін піддав нищівній критиці легковажній спосіб «рішення» національного питання, який пропонували бундовці та інші націоналісти й сепаратисти, які запозичили національну «програму» — у австрійської соціал-демократії».

«Товарищ Сталін показує, що якби навіть програма австрійської соціал-демократії і була правильною, то і в цьому випадкові вона не могла бути перенесена в Росію, з огляду на специфічні історичні умови останньої».

Які це були «спеціфічні умови» в Росії, не підлягає сумніву. Росія була імперією, яку за всяких умов намагалися зберегти російські більшевики, прикриваючись «інтересами пролетаріату» і «клясовою точкою зору, точкою зору клясової боротьби». «І саме з цих позицій товариши Сталін викриває, «реакційність» гасла культурно-національної автономії, яке висунула австрійська соціал-демократія і за яке вхопилися націоналісти й сепаратисти в Росії».

«Що це за с.-д., які в епоху найгострішої боротьби клясів організують міжкласові національні союзи? Досі у австрійської — як і у всякої іншої — с. д. було одне завдання: організувати пролетаріат. Але це завдання, очевидно, «застаріло». Тепер Шпрінгер і Бауер ставить «нове», більш цікаве, завдання: «створити», «організувати націю».

«Логіка зобов'язує: хто прийняв національну автономію, мусить прийняти і це «нове» завдання (творення і організацію нації. Прим. ред.), але застосувати останню — це означає зійти з клясової позиції, стати на шлях націоналізму». «Культурно-національна автономія Шпрінгера і Бауера, на думку Сталіна, є витончений вид націоналізму» (ст. 329).

Треба віддати належне Сталінові — він є «логічним» і «послідовним» не лише в теорії, а й на практиці. Сталін не лише відкинув завдання «творення і організацію націй», а й жорстоко придушував стихійний рух поневолених народів ССРР до визволення, «доводячи національну боротьбу до мінімуму, підтримуючи її коріння і скеровуючи увесь процес до «злиття націй». Чи може бути більш реакційна теорія і практика в національному питанні, як та, що її реалізується на $\frac{1}{4}$ земної кулі? І все це робиться ніби то в ім'я пролетаріату!

В дійсності національна політика більшевиків в усіх її деталях є політикою російського імперіалізму. Логіка, дійсно, зобов'язує.

Прийнявши ідею Російської Імперії, Сталін, хотів він цього чи не хотів, мусів стати на шлях російського імперіалізму. Наслідки — відомі. СССР являє собою модернізовану тюрму народів. Замережуючи націоналістичне поняття нації, як природної і позитивної категорії і «носія національного духа», большевизм сам силою природи речей став носієм найбільш реакційного імперіалістичного духа московської нації. Такою є діялектика суспільно-історичного процесу, якою так люблять козиряти большевики. Силою непорушних законів природніх буття большевицька теорія і практика в національному питанні давно вже дісталася смертельний вирок і на черзі є лише його виконання.

«НЕСПОДІВАНЕ» ВІДКРИТТЯ.

На засіданні Верховної Ради СССР, голова комісії законодавчих передбачень, А. Н. Поскребищев зробив несподіване, відкриття: в різних республіках СССР по різному судили і присуджували різні кари за однакові провини. Одноіменні кодекси окремих союзних республік містять значну кількість статей, які розв'язують однорідні питання по різному. В низці випадків це не є виправданим ніякими місцевими особливостями республік. З цього приводу А. Н. Поскребищев ставить питання:

«Чому, до речі мовити, для визнання без вісти відсутньої особи мертвим, згідно з діючим громадським законодавством в РСФСР потрібно 3 роки безвістної відсутності, а в БССР і УССР — 5 років?

Або якими місцевими особливостями союзних республік можна пояснити, що за найбільш злісну крадіжку особистого майна за Уголовним кодексом Грузинської ССР передбачено позбавлення свободи до 8 років, за тим же кодексом Азербайджанської ССР — до 5 років, а за кодексом РСФСР — до 1 року і лише у виключніх випадках до 2 років». Цілком, очевидно, що такі злочини однаково небезпечні, не залежно від того, на території якої союзної республіки вони заподіяні, отже й боротьба з цими злочинами мусить вестись однаково твердо на всій території СССР».

З цього бачимо, що Поскребищев є за уніфікацією законодавства по всьому СССР. Якби це було можливе не лише в теорії, а й на практиці, то це означало б певне наближення до рівності і рівноправства всіх республік.

В дійсності, як бачимо, РСФСР була, є і буде з привілійованому становищі супроти інших республік. Чому? На це відповіди не дається. Та це ясно для кожного, коли взяти на увагу постійне підкреслення провідної ролі найпередовішого і «великого російського народу» в СССР. З цих міркувань — з міркувань великородзянного шовінізму й московського імперіялізму були й залишаються на довгий час і такі фактори, як «місцеві особливості» інших республік. В перекладі на політичну мову, «місцеві особливості» — це місцеві національні інтереси поневолених народів, проти яких скерований московський терор і насильство. Цей різний підхід до «національних окраїн» є особливо відчутим по лінії НКВД. На Україні кожна людина видається Москві підозрілою. І через це значна частина української інтелігенції, рятуючи своє життя, змушенна була залишити «добровільно батьківщину і виїжджати в «добровільне» вигнання в глибину Росії або на далекий Схід. З цього погляду відкриття Поскребищева аж надто спізнилося — це давно відомі речі. Питання «чому», що його поставив голова законодавчої комісії можна було продовжувати без кінця. Отже: чому це на Україні шаліє більший терор, ніж де інде? Чому Москва може видавати і перевидавати всіх

своїх письменників, навіть колишніх «білоємігрантів», а на Україні заборонені не лише скажімо Олесь і Чупринка, а й українські письменники-комуністи, такі, як Винниченко і Хвильовий...

Депутати Верховної Ради від України цим, звичайно, не журяться. Не журяться і мовчать, як води у рот набрали, і тоді, коли на Україні лютує голод, а Москва на білому українському хлібі розкошує.

Відповідь на всі ці «чому» український народ має і що свою відповідь у свій час дастъ, але трохи інакше ніж Поскребищев. І тоді в залі вільно-обраних депутатів Українського Парламенту буде трохи інша реакція, ніж «пожвавлення в залі», на яке спромоглися Депутати Верховної Ради.

МОСКВА І КИЇВ.

У Києві готовуються тепер до урочистого відзначення 800-річчя м. Москви. Українсько-советські письменники і українські квіслінги зобов'язані уложить відповідний літературний збірник, куди мають увійти уривки з тих творів, де хвално згадується про Москву, а також фольклорні твори-пісні, перекази і народні оповідання про Москву і твори сучасних українських письменників, спеціально написані з нагоди цього «надзвичайного» ювілею. Урочисте відзначення цих роковин через влаштування святкових вечорів організується також в усіх більших містах УРСР: у Львові, Харкові, Дніпропетровську, Чернівцях, Ужгороді... Вся Україна мусить у ці ювілейні дні радіти і дякувати Москві, що дожила до цього величного ювілею і з вдячністю звертати свої очі туди, на північ, де росте і розбудовується це велике місто — новитній Вавилон «советського народу» з тією вежою над ним, що сягатиме аж до хмар, а на ній стоятиме постати нового пророка. Всі мусять дивитись туди і горнутись душою... Щоб не розпорощитись і не попасти під впливи «буржуазного світу»... І будуть всі газети виповнені статтями про морально-політичну єдність «советського народу» і лунатиме пісня з усіх гучномовців над просторами тепер уже більш ніж $\frac{1}{6}$ земної кулі:

«Москва моя, страна моя,
Ти самая любимая...»

Лунатиме ця пісня і над «сторозерзаним» Києвом. Зруйнований і знищений протягом останньої війни аж двома лютими окупантами, — слухатиме Київ патетичні слова про Москву, про метро, про будову «палацу советів», вежа якого досягне поставленою на ній фігурою аж до хмар... І українці, якщо вони ще там лишилися, проходячи вулицями своєї столиці по «нашій не своїй землі», будуть змушені слухати ті патетичні слова про «нову Москву» і про «дружбу народів». А щоб українці не забували, яка та «дружба» і щоб «самостійну» УРСР не потрактували по-своєму, у Києві вже також збудовано пам'ятник. На головній магістралі української Столиці — Хрестатику — на тлі руїн зруйнованого міста підноситься постать того ж таки «нового» творця «нової» Російської імперії. Рука фігури простерта туди, на північ, на Москву. Цей пам'ятник московські-большевицькі збірачі «русських земель» поспішили поставити в Києві одразу ж після закінчення війни, коли столиця України була ще вся в руїнах і жадного будинка не було відбудовано. Проречистий і красномовний знак, поданий українцям Москвою.

Україна завжди прагнула жити з сусідніми народами в дружбі і в добросусідських зв'язках і відносинах. Таке ж було її відношення і до московського народу. Але Москва завжди підступом і насильством обертала ту дружбу і зв'язки на ворожнечу і поневолення. Так сталося після заключення Переяславської умови з 1654 року. Богдан Хмельницький підписав цю умову з Москвою, з метою вза-

ємної допомоги, «щоб москаль добром і лихом з козаками ділився», як писав Шевченко. Але Москва не дотримала Переяславської умови і використала її для поневолення України, яке поступово дійшло аж до одвертої і цинічної заяви про те, що нібито «України не було, нема і буте не може».

Так сталося і в революцію 1917 року. Деякі українці і після тяжкого історичного досвіду ще вірили в можливість добросусідських взаємин з російським народом і пішли за облудними заявами московської демократії, яка твердила, що причиною поневолення і всіх ліх є царська влада і самодержавство. Після повалення російського самодержавства, Українська Центральна Рада у своєму першому універсалі писала: Хай буде Україна вільною не відділяючись від Росії, не розриваючи з державою Російською... У другому універсалі також підкреслено, що Центральна Рада стоїть за те, «щоб не oddіляти України від Росії, щоб вкупі з усіма народами її прямувати до розвитку та добробуту всієї Росії і до єдності демократичних сил її». Але й російська демократія не хотіла знати вільної України хоч би й у союзі з Москвою. Теж саме повторилося й з червоною «пролетарською Москвою». Радянська Україна в особі українських комуністів теж засвідчила перед Червоною Москвою про своє братерство, дружбу і політичний союз з російським пролетаріатом. А наслідки?

Невдаче і трудне завдання дістали від Москви українські письменники і квіслінги українського народу у зв'язку з святкуванням московського ювілею. Треба відшукати в усній народній творчості і в творах українських письменників хвалні відгуки про Москву і вияви почуттів вдячності і захоплення Москвою... А який чудесний і багатий збірник можна б було скласти про Москву, якби взяти все те, що дійсно думав і як дійсно оцінював український народ Москву на протязі своєї історії! Москва в народній творчості — це символ жорстокості і джерело всіх ліх і горя українського народу. Досить згадати хоча б таке поширене прислів'я, як «Москва слузам не вірить»... Якби зібрати всі народні оповідання і прислів'я, то можна б було скласти повну і глибоку характеристику московського народу з усіма його негативними національними рисами, які є такі чужі і ворожі українському народові. Можуть помилитись одиниці, але те, що думав і висловлював цілий народ на протязі своєї історії у своїй творчості є найглибшою життєвою правою. Відраза, ненависть і погорда до Москви з боку українців є історично закономірною і виправданою реакцією на її гнобительську політику і азійську ворожу природу.

Це більш яскраву характеристику і оцінку Москви з українських позицій маємо у творчості визначних українських письменників і поетів. Особливо велике місце займає боротьба українського народу з московським імперіалізмом у творчості Шевченка. Тут знайдемо перелік всіх злочинів, що їх зчинила Москва проти України. З кожного рядка поезій Шевченка вибуває ненависть і гнів проти московського імперіалізму. Жадного рядка немає тут, який свідчив би про «братерство і дружбу з боку московського народу або про відносини між Україною і Москвою, як відносини «двох братніх народів». Не два братні народи, а гнобителі і гноблені, кати і катовані.

І це з вини Москви Україна «обідрана сиротою понад Дніпром плаче». І вина ця падає не лише на царя чи російське панство, а на Московщину, на московський імперіалізм, як вияв психології і хижакьких властивостей московського народу. І з народної творчості і з творчости найбільших українських письменників і з цілої історії України в її стосунках з Москвою випливає один висновок: російський імперіалізм з усіма його якостями і методами є іманентною властивістю російського народу в цілому. Ця властивість є історично набутою на протязі цілого існування Російської імперії — може бути викорінена лише після того, як імперія буде розвалена. Москва виявилась нездатною впорядкувати відносини між народами на сході Європи на прогресивних і творчих основах, на принципах дійсної співпраці і взаємного зрозуміння і пошанування свободи народів.

Большевицька Москва намагається переконати світ, що тепер в Советському Союзі національна проблема розв'язана і більше не існує. В дійсності ніколи в історії і ніде в світі ця проблема не стояла так гостро і не була такою пекучою. Большевицька «розв'язка» цієї проблеми полягає в незнаному ще на протязі всієї історії терорі, що привів до того стану, коли в ССРЩ ще в більшій мірі, ніж в царській імперії «на всіх язиках все мовчить». Українська національна стихія не зважаючи на всю жорстокість і гнучкість большевицьких методів її поборення виявилась нездоланною і непоборною. Ні тортури, ні голод, ні фізичне знищення інтелектуального цвіту української нації не дають бажаних для большевиків наслідків. Україна не може злитися і розплістися у «руському морі». Навіть тоді, коли українця змушують забути рідну мову і привчають говорити московською, він усім своїм способом мислення, психологією і конструкцією своєї душі залишається бути українцем і його душа не до Москви, а до України горнеться.

Ні, не до Москви звернені сьогодні очі українців! В уяві кожного українця є сьогодні сплюндрована і знову поневолена Україна. Той образ її сучасного стану, що викликає гнів і біль і виливається словами пісні: «Ой горе тій чайці, чайці небозі, що вивела чаєнтя при битій дорозі... Чайка — «що літала над Жовтими Водами, об дороги чумацькі билася» літає і сьогодні у кожному українському серцеві! Це вона, та Чайка, торкнула своїм крилом душу молодого поета і в ній озвались такі глибинно-українські і оптимістичні нотки, переносячи нас туди, до Дніпра, де

... Все до сонця прагне — вище й вище
На очах у тебе вироста.
Над зеленим вічним полотнищем
Володимир звів свого хреста.
Ми побачим цю красу з тобою,
Хоч тепер — журба і самота.
Але чайка та ж понад рікою,
Що літала і тепер літа...

Якщо й сьогодні і серед наймолодшої генерації українського нар'ду там, на Україні, літає в душах ця Чайка і постає такий образ України і такий Київ — то можна з певністю і вірою дивитися у наше Майбутнє.

*

Ця стаття вже була написана і надрукована в УБІ (Український Бюлєтень Інформації), коли ми одержали додатковий матеріал про святкування «800-річчя Москви — свята народів ССРР» на Україні. Маємо на увазі передову статтю в газеті «Радянська Україна», присвячену цій темі.

Якже тлумачить українському народові це «свято» орган ЦК КП(б)У і Верховної Ради Міністрів Української РСР? У передовій статті про це читаемо:

«Партійні організації мають якнайширше використати ювілейні дні 800-річчя Москви для популяризації серед трудящих величного історичного і політичного значення цієї дати. Всі форми агітаційної і пропагандистської роботи — в дію: пресу, радіо й кіно, бесіди й доповіді, лекції і виставки, концерти і літературні вечори. Треба якнайкраще скористатися з чудового, надзвичайно переконливого матеріалу, що його являє собою історія Москви для пропаганди ідей радянського патріотизму, для виковання радянської національної гордості й дружби народів, для дальшого піднесення політичної і виробничої активності труящих».

Приглянемося ж більше до того «надзвичайно переконливого матеріалу» і тих ідей, що будуть ото так усіма засобами пропагуватися і що їх уже пропагується в передовій газеті «Радянська Україна».

У зв'язку з цим святом «Радянська Україна» проголошує: «Де б не народився родянський громадянин, де б він не був, що б не робив, доля його зв'язана із зореною Москвою, з серцем нашої великої соціалістичної Батьківщини».

Що ж може відповісти на це український народ? Так! То є правда, що тепер доля його дійсно зв'язана з Москвою — гірка правда. Де б не був, що б не робив український громадянин — Москва скрізь дотикається своєю загребущою кістлявою рукою і від цього дотику гинуть і руйнуються українські села, мучаться і в муках умирають українські люди. Такий справжній символ Москви в уяві українських людей і в українській дійсності. Але сучасним катам українського народу мало цього і вони хочуть вбити в голову катуваним прихильністю до Москви і загінотизувати їх, що вони «бачать у Москві символ величі, могутності, єдності, матеріальної і духовної краси своєї Вітчизни!»

Далі передова повчає і освідомлює:

«Радянські люди — не безбатченки. Шанобливо вивчають вони горічну історію своєї Вітчизни. І в славному минулому черпають вони натхнення для нових подвигів в ім'я Батьківщини. З чистих криниць п'ємо ми «живу воду». Багато джерел живлять наші сили. Героїчне минуле — одне з них».

Що ж відповість на ці слова український народ?

А він відповість:

«Так! Українські люди — не безбатченки. Українці були завжди вони героїчну історію своєї вітчизни. І в славному минулому черпають вони натхнення для нових подвигів в ім'я Батьківщини. З чистих криниць п'ємо ми «живу воду». Багато джерел живлять

наші сили. Героїчне минуле — одне з них. Українці були завжди перейняті патріотизмом і національною гордістю й не потребують, щоб Москва іх у цьому освідомлювала і вчила. А Москва уперто ліže на Україну, щоб таки українців учити. І вона повчає: «В низці художніх творів, які з'явилися в роки війни і у післявійськові роки («Українська хата» і «Як Тарас іхав по Україні» А. Кундзича, «Софія» Л. Смілянського і інші) ідеалізувалось минуле». Так відзначає відомий А. Корнійчук у «Правді». І що ж далі? Природний український патріотизм і національну гордість українців сліб би, очевидно, похвалити. Але Карнійчук не хвалить, а плямує і представляє українських письменників, як реакціонерів, закидаючи їм «ідеалізацію реакційних боків минулого», «національну обмеженість», «неправильне розуміння національної форми» і «національного характеру», «буржуазний об'єктивізм» і т. д. Це особливо стосується роману Петра Панча — «Запорожці». А крім того, як відомо «на Україні деякі письменники зловживали оспівуванням «хати» і «солом'яної стріхи», верб і тополь, не помічаючи тих корінних змін, які відбулися в житті України за роки советської влади». («Правда» № 170). Цією ж думкою пронизана також стаття Юрія Смолича — «Не та тепер Україна, не ті тепер українці». Ю. Смолич одверто заявив у статті, що бачити у героїчному минулому України якесь джерело морально-духової сили — «це не вірно і шкідливо!»...

Так плямус Москва та її прислужники героїчне минуле України і національні особливості українського життя, патріотизм і національну гордість українців, накидаючи на них тінь назадництва і реакційності. Але коли йде мова про Москву й історію московського народу — тоді одразу тон міняється і московські холуї аж захлинаються від патетики про героїчне минуле великого російського народу, про шанобливе вивчення «героїчної історії росіян, і прихиляють собі громадян черпати патхнення в «їх славному минулому і живити сили».

В чому ж ця «реакційність» українського минулого? В тому, що український народ боровся за своє національне і соціальне визволення? Чи може в тому, що через вічні грабунки і розбійницькі напади кочівників, і москалів українські землі прикращували і дослідницькою лише «солом'яni стріхи» і «тополі», а не палаці?

В чому ж «прогресивність» московської історії. А ось у чому:

«На світанку російської державності Москва стала збирачем руських земель. Навколо Москви створювалась і згуртовувалась централізована російська держава».

«Як же не любити нам Москву — колиску російської держави, столичне місце російського брата!.. Так пишуть у газеті «Радянська Україна», московські холуї вихвалаючи цим московський імперіалізм — збирача «руських земель», який загарбав до «централізованої російської держави» і українські землі і поневолив український народ. І ось за те, що Москва стала центром «тюрми народів», український народ і всі інші поневолені народи змушені тепер, ще й відзначати цю історію Москви, як своє «національне» свято! «Радянська Україна» з цінічною нахабністю патетично вигукує: «Як же не пишатися радянським людям древньою Москвою! «Та найбільшу данину бла-

того війного захоплення збирає Москва радянська, соціалістична». Це пишемо не ми, а московські холуй і не помічають у своєму холуйському захопленні, що в цих словах звучить іронія — і яка звича і саркастична іронія!

«Москва, Кремль, товаришу Сталіну»... На цю адресу ідуть листи з усіх кінців нашої Батьківщини»... — патетично продовжує борзописець із газети «Радянська Україна»... Так. Є причини до найбільшої патетики...

«Москва, Кремль, товаришу Сталіну»... І на Україну з Москви ідуть нові червоні усмирителі — і винищують цвіт української нації — її інтелігенцію.

«Москва, Кремль, товаришу Сталіну»... І на Україні стріляється Хвильовий, Скрипник, Любченко... І зникають невідомо чого і невідомо куди Петровський, Чубар, Бондаренко... Затонський...

«Москва, Кремль, товаришу Сталіну»... так пишуть на конвертах своїх листів, умираючі, українські колгостники, благаючи помочі і порятунку. Во вони й справді «безбатченки». Во їх «український уряд» і їхня «українська державність», це щось таке невловиме; химерне і не реальне, що до нього й звертатись нормальній людині не приайде в голову.

«Москва, Кремль, товаришу Сталіну»... І що ж відповідає їм Москва і як їх «безбатченків» рятує батько Сталін?

Москва і Сталін посилають на Україну Молотова, щоб і далі «качати хліб», засуджуючи всю Україну на голодну смерть і вимирання.

Як же не лишатися українським людям древньою «білою» і новою* — «червоною» Москвою!

«Далі від Москви! — проголосив у 1926—1927 році своїм лозунгом «хвильовизм», — обурюється гнівно московський холуй, називаючи його «контрреволюційною» агентурою «українського фашизму» та «іноземних розвідок»...

«На злодіїв шапка горить». Рятуючись, злодій кричить, щоб ловили не його, а уявного злодія. По холуйськи плаzuючи перед Москвою — символом реакції і червоного фашизму — московські холуй хочуть накинути тінь холуйства і фашизму на українських патріотів.

• Марні намагання!

Україна все більше пробуджується і звільнюється з під большевицького гіпнозу. У дні святкування 800-річчного ювілею Москви з уст українського народу від широго серця з найглибших закутків української душі зриваються слова гніву і прокльону:

Смерть московсько-большевицькому імперіалізму і червоному фашизму!

Геть із збанкротованою задрипанкою Москвою!

РОСІЙСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ У ТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА.

Під такою назвою в Баварії (Німеччина) вийшла брошура О. Смотрича. Актуальність цієї праці і вчасність її виходу не потрібують особливого пояснення. Наближаються Шевченківські дні. Та й помимо цього ми, такі ж вигнанці з рідного краю, як колись і Він, постійно звертаємося своєю думкою і всією душою до Нього — вічного сопутника і духовного вождя української нації.

Актуальність Шевченка сьогодні є особливою значучою і яскравою на тлі тієї дійсності, яка на Україні тепер заіснувала. Там на всі лади тепер відміняється слово Москва і лунають славословія на адресу «великого і найпередовішого руського народу», який ніби був і є найбільшим другом українського народу і жив з ним завжди в дружбі і братерстві. З Москви на Україну, лилася мовляв, благодать і невичерпна доброта на благо українського народу. І через те, мовляв, український нарід завжди з почуттям любові і вдячності звертав очі на північ, до Москви, протягаючи руку своему «старшому братові». Ось так спотворюється не лише вся історія України, а й діяльність і творчість видатних українських діячів і письменників. А серед них найповажніше місце займає Шевченко.

Від один є тим нашим авторитетом, який ущент розбиває ворожі наклепи і який дає нам непорушне опертя для ствердження того, «чия правда, чия кривда і чий ми діти»...

«Шевченко не тільки поет світового масштабу. Він також виразник політичного українства, остаточну мету якого окреслив аксіомою: В своїй хаті — своя правда і сила і воля.

Шевченко є продовжувачем зненавидженого і прожелого Москвою Мазепинства, що ставило собі мету — вирвати Україну з пазурів російського імперіялізму, вернути її давні вольності і державну самостійність.

Советські літературознавці прикладали багато сил, щоб підстригти великого поета під «революційного демократа» чи ідеолога «передпролетаріату», та й тільки. Тоді, коли він з кожного рядка виростає перед нами, як поет поневоленої нації і в національному патосі джерело його творчості. Революційний демократизм не лише складова й органічна частина його душі. Як в історії України соціально-класові елементи є в течії національно-визвольної боротьби і з нею зливаються, так і в творчості Шевченка соціальні моменти лише струмки, які зливаються в могутню течію національної української стихії ітворять з нею єдність. Центральною темою, що червоною ниткою проходить в поезіях Шевченка є боротьба проти російського імперіялізму. Особливо показовою є в цьому відношенні поема «Кавказ», де великий український поет став на захист поневолених Москвою народів. Ця поема, справді, «може бути бойовим

маніфестом всіх поневолених народів, і всіх тих, хто є ворогом тиранії і насильства. Окрім того, тут дано близкучу характеристику ненажерливого російського імперіалізму і його методів, що збереглися й по сьогодні. Російський імперіалізм не може терпіти, щоб побіч нього існував який вільний народ, щоб цей народ їв власний хліб не з ласки Москви, щоб не платив Москві за сонце. І все це під плащиком «дружби»:

«Якби ви з нами подружились,
Багато б дечому навчилисс...»

І далі поет показує у що обертається московська «дружба» і що приносить московська «наука». Не на дружбі і братерстві, а на крові і слізах поневолених народів будувалась російська імперія і будується й по-нині.

«Тяжку руку російського імперіалізму, найболючіше відчула Україна, що вже більше 200 років карається в московській неволі. В своїх поезіях Шевченко робить перелік всіх злочинів, що їх російський імперіалізм вчинив Україні. Ніде тут немає мови про «два братні народи», ані одним словечком не говориться про «дружбу і любов» обох цих народів, що підсувають Шевченкові большевики, а є тут грабіжники і пограбовані, злодії і окрадені, гнобителі і гниблени, кати і катовані».

Кобзар Шевченка можна б назвати енциклопедією відносин між Україною і Москвою і відбиткою настроїв і почувань українського народу по відношенню до Росії. Думки і погляди Шевченка є думками цілої української нації і їх нікому не вдається сфальшувати. Сучасна большевицька Москва намагається зробити з Шевченка свого ідейного і політичного союзника і однодумця. Але ж кожен рядок, кожне слово українського поета є запереченням цього.

Москва дозволила українцям позитивно трактувати постать гетьмана Хмельницького, за те, що Хмельницький привів Україну до Переяславської умови і союзу з Москвою. Але ж, як відомо, Переяславська умова замість забезпечити Україні братерство зброй проти спільногого ворога, була початком найтяжчої неволі українського народу. На думку Шевченка від Переяславської умови походять всі нещастия України і за неї він картає і докоряє Хмельницького. По думці Шевченка, Богдан Хмельницький цією умовою «занапастив Україну». Москва, і біла і червона, загарбавши і поневоливши український народ, обґрунтovує і виправдовує це фальшиву теорію, що її передає словами, що «все то те (і Україна) таки й було наше». Шевченко з глумом і обуренням відкидає цю теорію.

Московські новітні володарі намагаються переконати, що Шевченко був борцем лише проти московського царського ладу, а не проти імперіалістичної Росії в цілому. Але ж із кожної сторінки Шевченкового «Кобзаря» дістаетсяся москалеві, як носіїв московського імперіалізму і ворожого світу, з вини якого Україна «обідрана плаче» і скаржиться, що «могили мої милі москаль розриває» і «як москалі срібло — золото і свічі забрали у Покрови». («Невольник»).

Сучасна большевицька Москва творить культ Петра I та інших збирачів «руських земель» і творців російської імперії. Шевченко з

особливою ненавистю і гнівом проклинає Петра I і Катерину II за те, що «перший» розпинає, а «друга» доконала Україну.

Не обминув Шевченко і такога невід'ємного елементу російської імперії, як Сибір і Соловки, того, що стало символом сучасної Росії:

Як сотнями в кайдани гнали
В Сибір невольників святих,
Як мордували, розпинали
І вішали...

Ведучи боротьбу проти ворогів українського народу Шевченко бичує і тих своїх землячків, які байдуже ставляться до своєї національності і долі України і показує їм приклад, національної свідомості, гідності і незламності.

Так постає перед нами в творах Шевченка російський імперіалізм, як головний ворог українського народу. Заповіт Шевченка — боротьба з поневоленням. Сам Шевченко своїм життям дав нам приклад. Ми будемо йти за ним, аж до повного визволення.

СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ . . .

Перед нами нове московське видання славетної української героїчної пісні-поеми про похід князя Ігоря. Цей, відомий у цілому світі твір українського генія з часів першої української Держави — так званої Київської Русі, видано у Москви з нагоди 150-річчя відкриття рукопису (1795—1945).

Як відомо, у Москві нічого не видається з чисто наукових, академічних міркувань. Все має бути підпорядковане «життєвій основі советської держави» — советській політиці. Мета і зміст цієї політики сьогодні вже не потребує розкриття. Це політика московського імперіалізму, скерована на поширення московської Імперії і русифікацію всіх поневолених народів. З міркувань саме такої політики видано і Слово о полку Ігоревім. В цілій низці вступних статтів і в примітках автори, користаючись цим твором, проводять ідею «історичної єдності російського народу» — «єдности трьох русей» («Великоросії, Малоросії і Білорусії») і всіх приналежних до Російської Імперії народів. Київську Русь характеризується як державу, «яка виросла шляхом об'єднання всіх частин східного слов'янства і багатьох неслов'янських земель, що зв'язали свою долю з руським народом». (ст. 16). При цьому в поняття «руський народ» вкладається нинішній його модерний зміст: справу представляється так, що московський народ — це основа. Що ще він, московський народ, створив державу Київської Русі, а українці, білоруси та інші слов'янські народи, це лише його племінні відгалуження. До руського, тобто московського народу зачислються й ті неслов'янські народи, які «зв'язали свою долю з руським (читай московським) народом. Слоповоривши ось так історичну правду, советські науковці намагаються вбити в голови советських читачів ідею нерозривності і єдності Російської імперії, — або по теперішньому — Советського Союзу. В очах советського вченого автор «Слова» — «величайший русский поэт мирового масштаба», а «Русские люди» «хорошо помнили блестящее врем'я, когда их Родина была единим государством, занимавшим видное и почетное место среди европейских государств». «Роз'єднані політично, вони жили вірою в можливість нового об'єднання і зовсім не відчували приближення чорної хмари, що на них із Азії насуvalася» (ст. 14).

«Руський поет» і «руські люди» — цими термінами позначається тут не українців, не людей приналежних до Київської Держави — Руси, а московських людей... Київська Русь привласнюється советськими вченими так само, як і царськими, як частина московської історії.

В цьому аспекті розглядається вся історія давної Української Держави, як історія Російської Держави в сучасному її розумінні, де ішла «боротьба захистників єдності Русі з прихильниками політичної самостійності ІІ частин». В процесі цієї боротьби «нарівав новий

період в історії руського народу — період державної роздрібленості» (ст. 23). «Общерусские интересы» залишились, мовляв, відсунутими на друге місце. Вузька місцева егоїстична політика переважала. Князі продовжували кувати крамолу і губити руську землю». До цього додається таку сентенцію: «Немає жадної держави, яка жила б ізольовано. Не було таких держав, які не стежили б за тим, що робиться в сусідній країні, і не старалися б скористати хоч би й тимчасовим ослабленням сусіда. Звідси неминучість міжнародних зударів». Закінчується вступна стаття словами:

«Людям, які мріяли бачити свою країну об'єднаною і великою, довелось ждати довго. Довелось пережити удар, рівного якому ще не знала до того часу Європа.

«І під татарським яром руський народ у спогадах, в образах Київської Русі черпає сили для боротьби за краще майбутнє».

«А коли на Куликовім полі народжувалась обновлена Русь, образи, такі близькі авторові «Слова о полку Ігоревім», воскресли з новою силою і в новому трактуванні. Київські брати Борис і Гліб допомагають Димитрію Донському розбити Мамая. Автори повістей про Мамаєве боєвище вважають необхідним нагадати, що Димитрій Донський — «правнук» київського князя Володимира Святославовича. Ale вже не на Київ орієнтується письменник XIV віку. Перед ним стоїть торжествуюча, «несуща победу и об'єдинение всей Руси — Москва».

Коментарі зайді.

Ось так, спотворюючи і викривляючи історичну правду, советські учені підводять «наукову історико-філософську базу» під ідею «единого советського народу», і одної «Советської Родини». Советська «наука» продовжує, таким чином, традиції московських великороджавників царських часів. Попиренням псевдо-наукового баламутства, вона хрче підперти претенсії Москви на Україну.

Згідно з історичною правою так звана Русь, це давня історична назва українського народу. Звідси і назва української держави — Київська Русь. Для москвинів та їхньої Московської Держави ця Київська Русь не була ні в якій мірі родоначальником. Як свідчать історичні документи, коли Україна підпала під владу Литовських князів (з XIV в.), а потім польських королів, то по народові вони внесли в свій титул називу «князем Руським». Московські князи і царі ради політичних цілей робили спроби називати себе руськими, але зустріли протест, особливо з боку польських королів, як проти самозванства. Коли в 1654 р. Україна-Русь по договору з московським чарем про військовий союз і персональний протекторат дала йому право на титул Руського, то царський уряд зловжив і для політичних цілей з XVIII віку перебрав називу Руси і на московський народ, який до того часу звався тільки московським народом, москвінами. Далі основними законами (т. I, ч. 1, вид. 1906 р.) уряд ухвалив вважати руськими всіх російських підданців. З антропологічного і історичного погляду між українським і московським народом немає ніякої спорідненості, крім спільної православної віри. В основі українського народу — слов'яни, а в основі московського народу фіні і монголи. Маючи невелику домішку слов'ян і перейнявши

слов'янську мову і релігію, москалі не сталі від того слов'янами. І назва тут нічого не допоможе. «Федот, да не tot».

Отже, як бачимо, московська правляча верхівка перейнявши у XVIII віці через титул свого царя історичну назву українського народу, Русь, використала його з підступними політичними цілями великороджавного асимілятора і гнобителя народів. Щоб зватися руськими, москвини зреагували своєї історичної назви народу московського, покинули її і привласнили собі ім'я народу руського чи російського. Це їм було потрібно, щоб змінити в Європі не добру про себе славу, як про азіятів, на українську репутацію народу європейського, з давнім і великим минулім і всіма державними, політичними і культурними надбаннями, звязані з іменем Руси. Ця ж спільна назва використана на те, щоб поширити теорію про існування «єдиної руської народності», яка наче б то уявляє собою племінну одноцілість з українців, москвиць та кривичів-білорусів. Такої народності не існує, ні в природі, ні в антропології. Це є вигадка, а не дійсність природи чи історії. Ця вигадка стала джерелом величезних злочинів проти свободи і розвитку народів і засобом спекуляції слов'янським питанням з боку Москви. Ця теорія скерована головним своїм вістрям проти свободи і державної незалежності української нації.

На все це лженаукове баламутство московських великороджавних шовіністів український народ відповідає словами свого полум'яного патріота — відомого політичного діяча Миколи Міхновського:

«Навіт», коли б було доведено, що ми тільки різноманітність російської нації, то й тоді відношення росіян до нас освячує нашу до них ненависть і наше право вбити насильника. Нехай вчені розшукують, хто був кому родичем. Чуття нації гайде визнати моральний зв'язок з російською нацією. Через те ми можемо обсуждювати тільки засоби і способи боротьби».

ПРО ІСТОРІЮ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ.

У московському журналі «Большевик» ч. 7 за квітень 1947 року поміщено велику статтю К. Литвина — «Про історію українського народу». Ця праця надрукована також окремою брошурую і масово поширюється на Україні.

Поміщення статті на таку тему в «теоретичному і політичному» органі ЦК ВКП(б), випуск її окремою брошурую і масове поширення серед українців говорять самі за себе. Вона красномовно свідчить про нинішні стосунки між Москвою і Україною.

Друга світова війна помітно висунула на історичну міжнародню арену і актуалізувала українську проблему.

Україна була одною з найважливіших частин завойовницьких плянів Гітлера. Згідно з цим пляном націонал-соціалістична Німеччина мала за мету захопити Україну в своє володіння і перетворити українську землю у свій «життєвий простір» (*Lebensraum*), а український народ частково винищити, а решту запрягти до рабської праці для німецького «панівного народу» (*Herrrenvolk*).

Україна займала також — і сьогодні ще займає — дуже важливе місце в стратегічно-політичних і військових плянах Сталіна. Большевицька Росія використала Україну для свого просування на захід — в Європу і тепер використовує невичерпні благаства цієї країни та її важливе геополітичне положення для збільшення свого військово-вогопотенціалу і здійснення своїх дальших агресивних плянів. Москва спрітно користується іменем України та її фіктивної державності на дипломатичному полі — для підривної праці і пропаганди в противному їй таборі.

Українська проблема актуалізувалася не лише в наслідок посилення боротьби за Україну різних імперіалістичних сил. Друга світова війна викликала також велике зрушення в українському народі. Українці прагнули до волі й незалежності та до відновлення своєї власної Української Самостійної Держави, яку вони втратили в боротьбі з переважаючою силою московського імперіалізму. Цю свою волю до відновлення Української Самостійної Соборної Держави український народд виявив і засвідчив не лише в боротьбі з націонал-соціалістичними загарбниками Гітлера, ведучи партизанську боротьбу проти німецьких окупантів і складаючи поважну частину советської армії. Боротьба українців скерована проти всіх окупантів, хто б він не був, звідки б він не приходив і якими б гаслами не прикривався. Хто це знає і хто це розуміє, той не буде дивуватися, чому українці ніяк не можуть заспокоїтись і по закінченні другої світової війни і чому вони ведуть боротьбу тепер проти московсько-большевицької влади на Україні. Московський большевизм на Україні є такою самою чужою й ворожою силою для народу українського, як і німецький націонал-соціалізм. Ворожість і згубність московської політики

для України перевірена на гіркому історичному досвіді. Українці знають, що така політика Москви цілком логічна й неминуча, — вона випливає з чужої московсько-большевицької ідеології і світогляду, з її політично-стратегічних плянів і геополітичного положення Росії і України. Логікою речей і суворими життєвими законами політика Москви щодо України обумовлења і скерована в негативному для України напрямі. Зв'язок України з Москвою неминуче здійснюється у формі відношення панівного народу і поневоленого. Це означає повне економічне й політичне поневолення українського народу чужою для нього державою. В духовно-культурній площині — повна денационалізація українців, асиміляція і злиття в «єдиному руському морі».

Національно дозрілий і свободолюбивий український народ з таким станом і з такою політикою Москви примиритися не може. Він не може тішити себе ілюзіями і надіями на те, що колись ця політика зміниться і поліпшиться. Він не може тепер вірити ніяким гарним словам і обіцянкам. Надто дорого заплатив український народ за свою віру й надію на братерство з Москвою в минулому. Він знає тепер, що якими б гарними словами влада Москви на Україні не прикривалась, суть її залишиться та сама. І тому він хоче не слів, а діла — повного свого духовного й політичного визволення і дійсно Української Самостійної Соборної Держави. І за це він бореться.

Про цю боротьбу недавно повідомляли ї за кордоном агенції «Асошиєйтед Пресс» і »ДЕНА-Ройтер». У цьому повідомленні сказано, що «Польща, ССРР і Чехо-Словаччина склали між собою договір „який звертається проти партизанських груп українських націоналістів і має за мету спільну боротьбу з цими партизанськими групами».

Про цю ж боротьбу між українським визвольним рухом і московсько-большевицькою диктатурою свідчить також московська преса і характер та напрямні нинішньої московської пропаганди. На Україні ця пропаганда скерована проти українського націоналізму. Зокрема в газеті «Радянська Україна» недавно писали: «Националісти опираються на ідеології, яку вони черпають з творів М. Грушевського, автора „Історії України“ в 8 томах і С. Ефремова — автора „Історії української літератури“. Якщо хочемо знищити українських повстанців, то нам треба за всяку ціну знищити їхню ідеологію». Отже, поруч зі збройною боротьбою і терором Москва розгорнула тепер посилену теоретичну боротьбу на ідеологічно-світоглядовому фронті. Читають численні публічні лекції на цю тему, видають епеціяльного призначення книги і брошюри. Однією з таких брошур і є брошюра К. Литвина — «Про історію українського народу». Вона скерована не те, щоб «викрити» й «розгромити» націоналістичний ухил і помилки в працях українських советських істориків і націоналістичну концепцію історії українського народу, що її висунув М. Грушевський і його «школа».

Бо, як відзначає автор брошури, «викриті ЦК ВКП(б) і ЦК і ЦК КП(б)У серйозні недоліки і помилки в низці праць, опублікованих Академією Наук УССР, а також окремими українськими ви-

давництвами, стверджують, що певна частина істориків і літературознавців на Україні, не досить озброєних марксистсько-ленінською матеріалістичною методою, залишається і до цього часу в полоні буржуазно-націоналістичної методології Грушевського».

Цікаво приглянутись, що ж це за «помилки» і в чому суть того «ухилу», що його допустилися українські історики на тридцятому році большевицької революції? Як «очищається» історичну науку на Україні від тих «помилок» і «ухилів» і в чому є зло і небезпека для Москви в українській історичній науці та в її методологічних принципах, що їх окреслюють **большевики**, як націоналістичну концепцію історії українського народу і яка за тим же визначенням складає головну зброю в ідеологічному арсеналі українського націоналізму?

У брошурі К. Литвина — «Про історію українського народу» помилки і ухили українських істориків визначаються такими словами:

«Порочність праць деяких наших українських істориків полягає в тому, що вони не подолали до кінця схеми будржуазної історіографії і часто висвітлюють питання історії українського народу з позицій буржуазно-націоналістичної «школи» Грушевського.

Це особливо виявилось в таких працях, як «Короткий курс історії України», I том «Історії України», «Нариси історії української літератури», виданих Академією Наук УССР в роки 1941—1945, і в інших працях, виданих українськими видавництвами.

«Історія України» (том I), яка вийшла 1943 року під редакцією професора Н. Н. Петровського містить серйозні помилки націоналістичного характеру. Автори цієї праці відійшли від марксистської методології і не суміли викрити закономірності історичного розвитку України. Ігноруючи марксистсько-ленінське вчення про суспільно-економічні формaciї, автори побудували періодизацію історії українського народу у відповідності з буржуазно-націоналістичною схемою історії Грушевського. Періоди історії України у них розрізняються не за способами виробництва, а за тим зовнішньо-політичним положенням, в якому знаходився в той чи інший історичний відтинок часу український нарід.

У книзі слабо розкриваються соціальні взаємовідносини, клясова боротьба внутрі українського народу, як головний рушій історичного розвитку України. Автори I тому «Історії України» виявились в полоні буржуазно-націоналістичної теорії про безклясовий розвиток української нації.

При викладі причин селянських повстань автори книги замовчують їх клясову природу. Пояснюючи ці повстання лише тими мотивами національного характеру, автори не показують, що селянство боролось проти експлуатації не лише з боку іноземних, але також і українських феодалів.

Аналогічні помилки є і в «Короткому курсі історії України» (1941 рік) і в «Нарисах історії України» (1942 р.) — виданих Академією Наук УССР, а також в «Програмах по історії України» (1938 рік).

Серйозні помилки є також і в галузі історії літератури. Прикладом цього може служити «Нарис історії української літератури».

виданий Академією Наук УССР 1945 року. Автори нарису розглядають розвиток української літератури як національно відокремлений літературний процес, який розвивається без будь-яких протиріч, без боротьби прогресивного напрямку з реакційним, — процес, ізольований від класів і класової боротьби. Зв'язок української літератури з передовою російською літературою і величезний плодотворний вплив останньої зовсім ігноруються в «Нарисі».

Ці серйозні помилки в певній мірі є результатом все ще не подоланого впливу буржуазно-націоналістичної «школи» Грушевського. («Большевик» 1947, № 7, ст. 42—43).

Хто знає внутрішні відносини в ССР — у цій країні, де діє «найдемократичніша в світі» сталінська конституція і панує «найбільша свобода думки і слова», той знає, що тягне за собою викриття таких помилок. Підручники і книги, що їх большевицька партія так критикує, негайно вилучають і знищують. Така ж сама доля чекає і авторів, що їх написали: вони теж «вилучаються» і теж ліквідаються, як ухилянки і вороги пануючої большевицької ідеології і влади, або — на большевицькому жаргоні — як «вороги народу».

Отже, констатуємо факт: «І на тридцятому році большевицької революції Україна не має своєї історії, а українські вчені і науковці все ще ніяк не опановують «марксистсько-ленінської матеріалістичної методи» і все ще залишаються в полоні «буржуазно-націоналістичної методології».

Як розуміти цей факт? Про що він говорить?

Очевидно річ, що українські вчені «ухиляються» від марксистсько-ленінської методології не з причин недостатнього опанування її. Марксизм — це не така наука, щоб її не могли вивчити і опанувати українські науковці і вчені. У Советському Союзі пропаганда марксизму-ленінізму так широко поставлена, що його основні «положення» є відомі не лише кожному школярові, але й малописьменному робітникам і колгоспникам. Тим більше цю «науку» зобов'язані знати і глибоко вивчати високоосвічені спеціялісти гуманітарних наук, а особливо історики. Марксизм-ленінізм є офіційною державною ідеологією ССР, яка піднесена на ступінь релігії. Вільне чи не вільне рідхилення від цієї новітньої релігії караються з середньовічною принциповістю і нетерпимістю. І все ж, як бачимо, ухили від марксизму все ще викриваються і на тридцятому році революції. З цього можна з певністю зробити висновок, що всяка сумлінна наукова праця над історією приводить до розриву з марксизмом і до його заперечення. Марксистсько-ленінська метода не є творчою науковою методою. Вона сковує людську думку, спрощує і схематизує складний історичний процес і є безсилою скопити історичну дійсність у всій її багатогранності і з усіма її закономірностями і проявами. Перманентні ухили від марксизму серед советських учених свідчать про всю злідениність і без силість цього «вчення» і про його банкротство.

Це априорне припущення цілком стверджується і унаочнюється в конкретній ідейно-теоретичній боротьбі між большевизмом і українським націоналізмом, — про що мова буде далі.

Банкротство марксизму засвідчила також еволюція самого большевизму. В ССР вивчають і поширюють марксизм у ленінсько-сталінській інтерпретації. Цей марксизм точніше треба б було визначити як сталінізм.

В офіційних партійних постановах у діллянці історичних наук є стільки протиріч і розбіжностей між теорією і практикою, що трубо знайти якусь сталу лінію большевицької партії в науці історії. Це ставить советських учених у досить критичне й небезпечне становище; вони буквально не знають, на яку ногу ступити, щоб не наборити ідеологічних помилок і не попасти в «ухил». Особливо тяжке положення українських вчених.

Для російських учених відхід від марксистських догм не є злочином, якщо це підтримує генеральну лінію партії в її сучасній політиці. «Марксизм не догма, а керівництво до дій», — говорять у таких випадках большевики. А дій московського большевизму скеровані до однієї мети — поширення і зміцнення російської імперії. Все, що сприяє цьому, є марксистським і пролетарським, все, що суперечить цій меті, — буржуазним і реакційним.

Як приклад розбіжностей між большевицькою теорією і большевицькою практикою можна б було навести один з уступів «Короткого курсу ВКП(б)». Ця книжка написана самим Сталіним і рекомендується в ССР як зразок дійсно наукової історії. Для повчання українських учених автор брошури «Про історію українського народу» наводить такі слова з неї:

«Історична наука, якщо вона хоче бути дійсно науковою, не може зводити історію суспільного розвитку до дій королів і полководців, до дій «завойовників» і «покорителів» держав, а мусить перш за все зайнятись історією виробників матеріальних благ, історією трудящих мас».

Теоретично це «положення» цілком узгоджено з марксизмом. А на практиці? Де твориться найбільший культ вождя і полководців та завойовників, як не в сучасній Росії? Петро I, Іван Грозний, Кутузов, Суворов у минулому, Сталін і його прибічники сьогодні — ось хто є предметом большевицького культу. Де видано стільки книг і фільмів про славні традиції російської зброї і російської нації? Де більше говориться про походи на Берлін, Босфор і Дарданелли? Кому не відомі слова Леніна про національну гордість великоросів і постійне нагадування і підкреслювання Сталіна про «великий російський народ, як передовий і керівний народ Советського Союзу?» Така великорідженна і націоналістична тенденція панує не лише в пропаганді, в мистецтві й літературі, а й у історичній науці. Чи це не є відходом від марксизму і зрадою інтернаціоналізму? Але для російських істориків імістців це не лише дозволено, але й бажано. Большевицька партія використовує російський великорідженний шовінізм для скріплення і віправдання її агресивної імперіялістичної політики і поневолення інших народів. Марксизм служить московським науковцям лише як прикриття сuto-московської імперіялістичної політики порожніми фразами про загально-людські ідеали й інтереси трудящих.

Зовсім в іншому становищі українські історики й науковці й іншу функцію виконує марксизм на Україні. Від українців Москва вимагає суворої вірності догмам марксизму, бо він є зручною зброєю для боротьби з українським націоналізмом. А в тих випадках, де українці намагаються свої права і свої вимоги підперти і обґрунтівним положенням, в якому знаходився в той чи інший історичний відповідають знову ж таки обвинуваченням неправильного розуміння марксизму і пояснюють відповідні місця по-своєму так, як це потрібно в інтересах московських.

Досить приглянутися до вищенаведених зауважень большевицьких критиків до історії українського народу, щоб у цьому переконатися.

Большевицькі критики вважають за великий гріх і відхід від марксизму те, що українські історики розглядають періоди історії України «не за способами виробництва, а за тим зовнішньо-політичним положенням, в якому знаховився в той чи інший історичний відтинок часу український народ». Це вже є «ухилом». Яким критеріем керується К. Литвин, осуджуючи одну періодизацію (за зовнішньо-політичним положенням) і пропонуючи другу (за способом виробництва)? Цим критерієм не є реальний історичний процес і наукове його дослідження. К. Литвин радить керуватись марксистською догмою і наводить ще один уступ з Короткого курсу історії ВКП(б), де говориться, що «історія розвитку суспільства — це історія способів виробництва, які змінюються на протязі віків, історія розвитку виробничих сил і виробничих відношень людей». Отже, критерієм періодизації історії України і ключем розкриття закономірностей історичного розвитку українського народу мусить бути, на думку большевиків «способ виробництва або марксистсько-ленінське вчення про суспільно-економічні формациї». Практично це означає, що з історії України треба викреслити такі періоди, як «Українська держава за княжих часів (800—1340)», «Україна під Литвою і Польщею (1340—1648)», Українська Держава за козацьких часів (1648—1784), і т. д., включаючи суди й такі історичні події і періоди, як союз України з Москвою, що його уклав Богдан Хмельницький і який Москва спрітно перетворила в поневолення України. Український історик не може поминути вікової боротьби України з імперіялістичними сусідами, в тому числі і з Москвою. Боротьба України за волю і незалежність становить головний зміст української історії, а зовнішньо-політичне положення України визначало не лише існування її, як держави. Це мало також рішальний вплив на формування соціальної структури українського народу і на становище окремих соціальних груп та їх соціальні взаємовідносини.

Іншої думки є большевицький критик українських істориків К. Литвин. Він намагається переконати наших істориків, що зовнішньо-політичне положення України не є таким важливим фактором в історії, що важливіше писати не про геройчу боротьбу українського народу, як цілості, як нації, а про «соціальні взаємовідношення», про класову боротьбу і способи виробництва. Відповідно до того мусить бути побудована періодизація історії України. Отже, мусить бути «епоха феодалізму», «епоха капіталізму» і т. д.

Тому історія, жива, дійсна історія українського народу мусить бути кастроvana і втиснена в мертвотну марксистську схему. І така історіософічна метода називається «дійсно-наукова»!

Постасе питання: чому це знову большевики, які в певний час викривали, як нібіто ворожу дійсному марксизму «школу» відомого російського історика-марксиста Покровського, пропонують, (але не російським, а тільки українським) вченим знову ж таки схему соціально-економічних формаций, для періодизації української історії? Адже ж за оцінкою большевиків «школа Покровського підміняла марксизм-ленинізм вульгарним матеріалізмом і замість наукової розробки історії творила абстрактні схеми». Чи не те ж саме пропонують тепер ортодоксальні марксисти-ленінці українським ученим? З якою метою?

Відповідь ясна. Московський большевизм боїться розкриття справжньої історичної правди українського народу. К. Литвин обурюється тим, що «Буржуазний історик Грушевський» розвивав нібіто неправдиву концепцію походження і розвитку українського народу і твердив, що український народ ніякої спорідненості з російським народом не має і що історичний розвиток обох народів проходить не в дружбі, а в постійному антагонізмі. Для московського великороджавника ця історична правда, стверджена й занотована не лише українськими вченими, неприємна і небезпечна. Звідси намагання цю історичну правду приховати. І тому дається наказ українським історикам перебудуватись. К. Литвин, виконуючи наказ ЦК ВКП(б), викриває «помилки» і «ухили» в їх дотеперішній праці. Йому не подобається, що й сучасні українські історики, які працюють в умовах суворої підпорядкованості всього наукового й духовного життя в ССР директивами партії, роблять неприємні для Москви ухили від генеральної лінії партії.

Постасе друге питання:

Якщо історію свого народу не можуть писати «науково» і правильно українці — ні Грушевський, ні сучасні советські українські історики, — то хто ж може краще її написати? К. Литвин дас на це відповідь: «Важнейшее значение для разработки подлинно научной истории украинского народа имеют труды Ленина и Сталина»...

Ось у яке положення поставлена українська наука і українські вчені у «вільній» і «самостійній» УССР сьогодні. І це називається «дружбою» і «братьством» між Україною і Москвою. І в цьому є суть так званого «плодотворного впливу великої русской передової прогресивной мисли и науки» на українську думку й українську науку.

На тридцятому році большевицької революції Україна має страшний підсумок цього «плодотворного» впливу і цього «братьства». Українська земля, яка здавна тече молоком і медом, стала місцем страшних господарських експериментів, що принесли низку незнаних в історії катастроф, голоду і зліднів. Вільноподібний український народ перетворено на рабів чужої економічної системи. Українська культура й наука заплямована і розгромлена, як «буржуазна»... Українські вчені позбавлені свободи думки і слова, і замість дослідження своєї історії і своєї української літератури згідно з історич-

ною правою і наукою, змушені фальсифікувати і «узгіднювати» історію з марксистськими догмами «клясової боротьби» і «соціально-економічних формаций».

Де коріння цих розбіжностей і цих конфліктів між Україною і Москвою навіть на науковому полі?

Може, дійсно, українські вчені не оволоділи справжньою науковою методою і спір іде за наукову правду? Чи може український народ і його патріоти і вчені є дійсно втіленням і носіями «буржуазності» і «реакції»? Який внутрішній сенс теоретичної боротьби на ідеологічному й науковому фронті між українським націоналізмом і московським большевизмом? Чи це клясова боротьба між представниками української буржуазії з одного боку і представниками пролетарського світогляду з другого, чи може щось інше?

Спробуймо пошукати відповіді на ці питання на підставі конкретної аналізу цієї боротьби і полеміки К. Литвина з «українським буржуазним націоналізмом».

* * *

«Помилки» і «ухили» українських советських істориків К. Литвина ставить у зв'язок з неподоланими впливами українського націоналізму і зокрема з методологією і позиціями «буржуазно-націоналістичної «школи» Грушевського. У зв'язку з цим К. Литвин вважає за свій обов'язок повіністю і остаточно розгромити «буржуазно-націоналістичну концепцію історичного розвитку українського народу, створену Грушевським і його «школою» і очистити історичну науку на Україні від тієї плутанини і вкривлення, які, нібито, внесені «буржуазно-націоналістичною історіософією». Автор запевняє читачів: «Ідеологи українського буржуазного націоналізму в особі М. Грушевського, Винниченка, Петлюри, Донцова та інших намагалися всіма способами принизити все прогресивне в історії українського народу, фальсифікували історію і пристосовували її для обґрунтования своїх буржуазно-націоналістичних позицій». Боротьба проти українського націоналізму і націоналістичної концепції Грушевського обґруntовується такими трьома основними мотивами:

1. Націоналістична концепція історії українського народу є, мовляв, фальсифікацією минулого і сучасного України;
2. Ця фальсифікація зроблена, мовляв, на догоду української буржуазії і відбиває її ідеологію. А через те «буржуазно-націоналістична історіографія нібито принижувала все прогресивне в історії українського народу»;
3. На цій історії виховувались, мовляв, затяті вороги... українського народу — націоналісти різних гатунків, аж до нинішніх «українсько-німецьких націоналістів». «Концепція і погляди Грушевського і його «школи» складають головну зброю в ідеологічному арсеналі українсько-німецьких націоналістів і використовуються ними для боротьби проти українського народу».

Цікаво придивитися до цієї дискусії між московським большевизмом і українським націоналізмом, — хто з цих двох сторін є за науковою і прогресом, а хто фальсифікує українську історію в реакційних цілях. Отоді то можна також напевно сказати, хто є проти

українського народу — московський большевізм чи українські націоналісти і хто з них у своїй боротьбі має рацію і за ким є історична правда.

«Науковість» позицій і методології К. Литвина, який репрезентує московський большевізм, ми вже бачили з попереднього, коли наводили окремі цитати з «Короткого курсу історії ВКП(б)» про розуміння історії. К. Литвин не сумнівається в тому, що марксизм і, зокрема, книга «Короткий курс історії ВКП(б)» завжди буде служити зразком дійсно наукової історії. І тому його метода дуже проста: коли історія відповідає догмі Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна, — то все гаразд, а коли ні — він заперечує історію. А головне марксизму йому потрібний не для розкриття дійсного реального історичного процесу й закономірностей його розвитку, а для того, щоб заперечити реальні факти чи фальсифікувати їх або зробити відповідну підтасовку. Для чого? Щоб знайти наукову історичну правду? Чи може для того, щоб ту правду приховати і накинути свою, не згідну з тією історичною правдою, думку, чи ідею?

Якщо викреслити з історії України її зовнішньо-політичне положення і героїчну боротьбу українського народу за свою національну незалежність і своє державне існування, — то що ж тоді залишається з української історії? Але большевицька наука не є ради науки і наукової правди, — наука в них «партійна». Їм потрібно викреслити з пам'яті українського народу його героїчні змагання за волю і незалежність і його боротьбу проти поневолювачів, у тому числі й проти московського імперіялізму, і тому вони наказують українським історикам змінити періодизацію української історії. Зміна періодизації за зовнішньо-політичним положенням на періодизацію за соціально-економічними формациями ставить у тінь історію українського народу як цілості, як нації і ставить на перший план соціальні відносини і класову боротьбу внутрі українського народу.

Чи ж може бути історія України, як нації, вичерпані описом «способів виробництва» і «виробничих відносин» та «класовою боротьбою»?

Большевики намагаються відмежуватись від вульгарного матеріалізму. Але марксизм-ленінізм є таким самим вульгарним матеріалізмом, як і всякий інший. Історичний матеріалізм, зводчи багаторічний і складний історичний процес до «способу виробництва» як основу і беручи історію розвитку суспільства, як історію «виробничих відносин» і «класової боротьби», є тим самим вульгаризацією історії. Марксизм у руках московських большевиків є засобом фальсифікації української історії і збророю в боротьбі з українським визвольним рухом. Оскільки український націоналізм є ворожий до цієї «науки» і висуває свою філософію і свою наукову методологію. В їх основі є не класова боротьба, а нація, народ, як органічне ціле, яке розвивається і має свою історію. Класи виникали і зникали, народ, нація лишається в житті й розвивається тисячоліттями. В історії діють не лише фактори економічного і соціального порядку, але й духові та національні. Світова історія складається не з історії класів і класової боротьби, а з історії націй. Історичний процес — це не лише «історія розвитку виробництва». Це також рух ідей соціальних і національ-

них та їх розвиток. Боротьба ідей та їх розвиток в історичному процесі не можуть бути пояснені виключно як відбитки матеріального буття людства і боротьбою матеріальних інтересів. Величезну роль відіграють у цьому процесі також елементи емоціонально-волюнтаристичного і етично-ідеального характеру. Людині властиве прагнення не лише задоволити свій шлунок, а й прагнення до правди, добра, до гарного й іdealного. Те, що в поетичній мові визначається як прагнення до вищих ідеалів.

Такі головні риси світогляду українського націоналізму, і тому він є ворожий світоглядовій большевизму.

Большевики намагаються цей світогляд і цю історіософію українського націоналізму оплюгувати і здискредитувати як ідеалістичний, що в їх мові означає також «ненауковий». Але для нас важне не те, як його називають наші вороги — «ідеалістичним», «націоналістичним», «буржуазним», чи ще яким. Дуже нас мало турбує також те, що він є «ухилом» і відходом від марксизму. Хай цим бідкаються большевики. Для нас важливіша його суть і питання, який з цих двох світоглядів глибше, повніше і всебічніше скоплює історичну об'єктивну дійсність і правильно розуміє рушійні сили і закономірності історичного процесу. Інакшими словами, який світогляд є більш науковий і по чиому боці правда. Хто добре знає їх, той не повагається відповісти: марксизм-ленінізм давно виявив своє банкротство і став тепер предметом безсовісної спекуляції. Український націоналізм є преемником передовіших і прогресивних ідей не лише в історіографії, а й у всіх інших ділянках духового і наукового розвитку людства.

Своїм історичним положенням «поневоленої нації і в своєму прагненні до правди і справедливості українська нація зацікавлена в об'єктивному розкритті історичної правди і як молода нація має ту перевагу, що її політичні і духові тенденції збігаються з передовими прогресивними тенденціями в історичному процесі всього людства. Це обумовлює не лише «науковість», а й прогресивність позицій українського націоналізму. Це особливо видно на його ідеології.

Які ідеї українського націоналізму, що з них складається його ідеологія? Чому проти них озброюється московський большевизм? Чи тому, що вони фальшиві і суперечать історичній правді? Чи тому, що вони «буржуазні» і ворожі українському народові? Спробуємо дати відповідь на ці питання знову ж таки на конкретному розгляді їх зудару з ворожими ідеями московського большевизму, в критиці і «ростромі» їх автором брошури «Про історію українського народу».

В основі ідеології українського націоналізму лежить ідея української нації. Згідно з цією ідеєю історія українського народу творить історію української нації, як органічного цілого, що живе і розвивається у віках. Це не означає, що українські націоналісти не визнають й не бачать внутрішніх класових противіч, як це брехливо твердить К. Литвин. Таким же брехливим наклепом є твердження К. Литвина про те, нібито український націоналізм недоцільно соціального фактора і ролі народних мас і що «українські націоналісти завжди ставились до народу зі зневагою, ігнорували масові народні

рухи й принижували творчу ролю мас в історії». Візьмемо для прикладу такого відомого українського історика, як Михайло Грушевський, якого большевики вважають головним творцем націоналістичної концепції історії українського народу і погляди якого, за большевицьким визначенням, складають головну зброю в ідеологічному арсеналі українського націоналізму. Як відомо, ім'я М. Грушевського большевики намагаються здискредитувати і оплюгавити в очах українського народу всякими засобами. Проти нього і його «школи» скерована головним чином і брошюра К. Литвина — «Про історію українського народу». Хто ж такий М. Грушевський? В чому виявляється його «буржуазність» і на якій підставі К. Литвин протолошує його ворогом українського народу?

Подаємо характеристику методологічних позицій М. Грушевського і його концепції історії з найновішої публікації — з брошури Бориса Крупницького — «До методологічних проблем української історії». Ця брошура не пропагандистична і має сутно науково-методологічне спрямування, — отже, з цього погляду вона вигідна для даного випадку як джерело безсторонньої наукової характеристики М. Грушевського як історика. З цієї брошури довідуюмось таке: «Грушевський належав до так званого народницького напрямку. Народники звертали увагу на інтереси самого народу і наділяли своїми симпатіями тих, хто ці інтереси заступав. При чому під народом розуміється не нація в цілому, а найбідніші її верстви, т. зв. «простий народ». Грушевський належав до того народницького історіографічного напрямку, який підкреслював соціальні моменти і навіть залишив поза увагою національно-державницькі тенденції й елементи історичного процесу. Цей напрямок в історіографії завжди брав в оборону простий народ і осуджував верхівку, що була в проводі. Історики-народники, досліджуючи, наприклад, добу Козаччини, стоять на бік простого козацтва і черні проти старшин і заможного козацтва. На перший плян в історичному процесі висуваються соціальні антагонізми. «Грушевський, останній могікан народництва, і далі представляв цей напрям, боронячи ідею «трудового народу» та твердячи, що вина завжди на боці влади, а не народа» (Б. Крупницький — «До методологічних проблем української історії», 146, УВАН, ст. 14).

Такий М. Грушевський в дійсності і такі його ідейно-методологічні позиції.

А як маює М. Грушевського К. Литвин у своїй брошурі? У цій брошури читаемо:

«З презирством відносячись до народних мас, Грушевський в той же час намагався проголосити національними героями представників феодально-поміщицької верхівки — І. Виговського, І. Мазепу й інших зрадників (!?) — прим. наша) українського народу, які боролись за відрив України від Росії і уримлення її чужоземними державами». «М. Грушевський всіма способами пратинув споторити, представити в реакційному світлі власні прогресивні традиції українського народу» і т. д.

Нас не дивує й те, що большевики зводять до одної купи «буржуазного націоналізму» і Грушевського, і Винниченка, і Петлюру, і

навіть Донцова. Відомо, що Петлюра належав до соціал-демократичної партії, а Винниченко в роки революції 1917—20 р. боровся за «владу українських робітників і селян» — за «радянську владу», був марксистом і деякий час навіть співпрацював з більшевиками. Чи могли ці люди принижувати «все прогресивне в історії українського народу» навіть у більшевицькому розумінні, яке прогресивним елементом в історії визнає лише «соціальні прагнення народних мас»?

Але більшевицька пропаганда не ганьбує ніякими засобами і з чинічною розв'язністю непотрібного брехуна і наклепувача вбиває в голови советських громадян найдивовижніші дурниці.

Нічого буржуазного в історичній концепції М. Грушевського не має. Хто знає його історію, той ніде жадного слова не знайде, яке говорило б про «принження прогресивно-демократичної боротьби народних мас». Навпаки, як бачимо з характеристики його концепції, М. Грушевський належав саме до того напрямку в історіографії, який підносив «простий народ» і підкреслював соціальні моменти в історичному процесі і з цього погляду викликає критичні зауваження і поправки з боку навіть державницького напрямку в українській історіографії.

Так само не буржуазні й інші твердження М. Грушевського в його поглядах на специфічні особливості українського історичного процесу. Такими особливостями є своєрідність соціальної структури українського народу, яка виявляється зокрема в тому, що український народ — це народ переважно селянський і що великі капіталісти і промисловці були переважно чужого походження, що пролетаріят на Україні також здебільшого складався з приїжджих елементів, переважно з Росії, а виходці з українського села теж русифікувалися. Ця незаперечна історична дійсність знайшла своє місце в історії М. Грушевського. І за це об'єктивне й наукове висвітлення дійсності К. Литвин також нападає на Грушевського, як на автора «антинавукової теорії безклясового розвитку українського народу». Чому так не подобається ця історична правда сучасним московсько-більшевицьким володарям на Україні і чому вони цю правду хочуть замазати? Тим самим вони хочуть замазати колоніяльну залежність України від Росії в минулому та її руйницькі наслідки для української нації. Бо те, що діялось у минулому, за царських часів у Російській імперії, те саме діється тепер на Україні під більшевицькою владою московських імперіялістів, а саме: панування на Україні чужої економічної системи і посилене заселення України москалями при одночасному винищуванні і «висилках» українців на Сибір і «Соловки».

Український націоналізм і зокрема М. Грушевський на підставі наукових даних з таких ділянок науки, як археологія, етнографія, фольклор та ін., уважають український народ за окрему від москалів націю. К. Литвин і за це нападає на М. Грушевського, запевняючи читачів, що його концепція походження й розвитку українського народу «неправдива» і «антинавукова»; таким теж «неправдивим» і «антинавуковим» має бути твердження Грушевського про те, що український народ ніякого споріднення з російським народом не має і що весь історичний розвиток обох народів проходив не в дружбі,

взаємозв'язках, а в постійному антагонізмі. Але ж ці твердження не вигадані українськими націоналістами і М. Грушевським для пропаганди, — це дані науки і факти історії!

Дивне воно й підозріле, коли російські ідеологи й науковці так гаряче і уперто родичаються з українцями. Ще дивніше, коли большевики, як марксисти, посилаються і надають такого великого значення уявній «кровній спорідненості» з українським народом. Адже ж, згідно з марксизмом-ленінізмом, кровна спорідненість — це «буржуазний забобон» і вона не відіграє ніякої ролі в житті народів. Як люто і непримирено нападають большевики на ідею національного солідаризму між різними клясами і на проповідь клясового миру і національної єдності всіх українців на підставі їх кровної спорідненості проти зовнішнього чужо національного ворога! А тут раптом самі большевики-марксисти висувають теорію про свою кровну спорідненість з українцями, і на цій підставі закликають до миру, братерства і дружби між гнобителем і гнобленим. В одному місці К. Літвин повчає українських істориків, що, мовляв, українські селяни боролись проти експлуатації не тільки з боку чужеземних феодалів, але й проти своїх же таки — українських. Перефразуючи ці слова, можна те ж саме сказати і на адресу большевицьких істориків: українські селяни не все провадили клясову боротьбу проти своїх панів, — український народ у своїй цілості і разом з «козацькою старшиною» та навіть з такими своїми «панами», як Богдан Хмельницький і Іван Мазепа, боролись також і проти чужеземних гнобителів, в тому числі й проти московських. І тут відіграла роль не спорідненість крові, а дійсна історична дійсність і закони історичного розвитку. Гноблений завжди ненавидить і бореться проти гнобителя, все одно, чи тим гнобителем є споріднений кров'ю, чи не споріднений ворог. І тут зайве покликуватись на «кровну спорідненість» і «спільну історичну долю» українського і російського народів. Ніякими гарними словами про «братерство» і «дружбу» та «благотворні впливи російської культури на українську» дійсної історії не підмінити та реальну історичну дійсність і фактичне положення України як повноваженої нації не замазати! Не кровна спорідненість, а кров, пролита українським народом у боротьбі з гнобителем, промовляє і визначає наше відношення до московського молоха. Це відношення знайшло свій вислів у словах українського патріота М. Міхновського: «Навіть, коли б було доведене, що ми тільки різноманітність російської нації, то й тоді відношення росіян до нас освячує нашу до них ненависть і наше право вбити насильника. Нехай вчені розшукають, хто був кому родичем. Чуття нації гайде визнати моральний зв'язок з російською нацією».

А коли хто хоче справді, не на словах, а на ділі, родичатись з нами, але не для грабунку і ошуканства, а для взаємної користі і справжньої дружби і братерства між нашими народами, тоді він мусить обрати інший шлях, ніж той, що його вибрали московський большевизм сьогодні. Терором і одностороннім нав'язуванням своєї волі дружби не осягають. Де є диктатор і його безправний виконавець, там дружба виключена. Фальсифікацію української історії і розгром української науки і культури, як «буржуазної», довір'я і прихильності з боку українців ніхто ще не здобував і не здобуде. Є одна дуже ясна і лієвна дорога для полагодження спорів

і тертя між Україною і Москвою і для здобуття миру і дружби між ними для блага обох народів. Цією дорогою є: повна свобода слова, думки, пошанування національних традицій і гідності українського народу, задоволення його природних прав, бажань і вимог жити у своїй Самостійній Соборній Державі за власною своею волею і власними уподобаннями. В цьому і є звесь зміст і вся програма українського націоналізму.

Отже, розв'язка української проблеми не в розгромі українського націоналізму. Ані фізично, ані ідейно український націоналізм ніколи і нікому не вдасться розгромити і знищити, бо він є виразом буття і духа української нації, яка була, є і буде вічно. І марні надії большевиків таку націю розтопити у своєму кітлі. Кривди, муки і кров, заподіяні українському народові, рано чи пізно впадуть грізною карою і розплатою на голови його гнобителів.

Не всі такі сліпі і дурні, щоб цього не бачити і це собі не усвідомлювати. І все ж і серед таких трапляються люди, які схильні примиритися з тим станом, в якому Україна тепер опинилася. Свое примиренство і опортунізм такі люди намагаються морально виправдати різними об'єктивними умовами — історичними, політичними, ідейно-світоглядовими. І через те вважають нинішню боротьбу українських самостійників і сепаратистів та їх мрій або не реальними, або не своєчасними, або навіть реакційними.

Такі погляди випливають з помилкових уявлень про сучасний світ в його міжнародних взаєминах і ідейно-політичних прямуваннях і духових течіях і перспективах. А через те неправильно оцінюється роль України і українського націоналізму у світовому історичному процесі сучасності.

Є люди, які твердять, що те, що Україна є під Москвою, є все ж таки «меншим злом» і що сучасна боротьба українських самостійників-націоналістів є несвоєчасна і через те реакційна, тому що світ поділений надвое, і Советський Союз все ж таки репрезентує «прогресивні тенденції і прямування, а проти нього стоїть світ капіталізму, який себе виживає і який є носієм консерватизму і реакції. В цих умовинах український сепаратизм стає, мовляв, збросю в руках буржуазії і капіталу і — які б не були прогресивні і природні вимоги і гасла українських націоналістів, суб'єктивно і чистій своїй формі, відрівано від конкретно-історичних обставин — в дійсності, в реальному взаємовідношенні сил, український самостійницький рух об'єктивно й історично є реакційним явищем. Цей спосіб мислення знайшов свій яскравий вислів в одній статті в журналі «Більшовик України», де між іншими читаємо: «Коли він (Донцов) говорить про українську соціалістичну державу, він бачить у ній тільки сурогат держави, забуваючи, що потреба економічної і політичної боротьби з капіталістичним оточенням робить спілку з Росією єдиною державною формою, де пролетаріят і селянство мають вигляд на перемогу. Яка ж це форма? Це така, де «суверенність окремих республік зливается в колективній суверенності Союза, подібно тому, як в умовах нашої громадськості інтереси особи тонуть в інтересах колективу»... («Більшовик України», ч. 2—3, 1947).

Такі міркування і уявлення навіяні большевицькою пропагандою і в своїй основі хибні і помилкові. Хто іх дотримується, грає на руку ворога. Больщевицька пропаганда знає, що на цей гачок дехто може і сьогодні пійматися і тому радо користується відповідними історичними паралелями і аналогіями. К. Литвин пише: «В царській Росії українці, як і інші народи, також підлягали тяжкому соціальному і національному гнітові. Проте перехід України під владу Росії був все ж таки найменшим злом перед небезпекою бути проковнотою панською Польщею і султанською Турцією, — небезпекою яка нависла тоді над Україною і загрожувала українському народові повним знищенням його національного існування».

Ділема «менше» або «більше» зло справді стає до вибору перед окремими народами в певній міжнародній ситуації. Але це не означає, що Україна приречена вічно мати те «менше» зло і не повинна прагнути позбутись його, щоб не мати ніякого. І це ще питання, чи Москва є тим «меншим злом» на всі часи і при кожній ситуації. Якщо взяти останню імперіялістичну війну, то тут можна погодитися, що Гітлер став для України ще більшим злом, ніж Сталін. І тому український народ боровся проти Гітлера. Але помиляється Сталін, коли думає, що спільною боротьбою на віки вічні завоювати серце України. Коли зникає більше зло, тоді починають думати, як позбутись і «меншого». Для цього сьогодні складаються і вже склалися відповідні історичні обставини і на-года. І їх не хоче Україна пропустити намарно.

В чому суть нинішньої історичної ситуації? Людство поділено на два світи. Больщевики називають їх «світом соціалізму» і «світом капіталізму». Але в цих двох світах за останні десятиліття відбулися такі процеси, що в ту большевицьку схему реальна історична дійсність вже не вкладається. Виявляється, що прогрес, свобода, добробут народних мас і становище націй і людини в «світі соціалізму» с під знаком великого питання. І з другого боку, «капіталістичний світ» виявився несподівано меншим злом супроти «світу соціалізму». А далі, «капіталістичний світ» — це не лише капітал і буржуазія, а й народні маси, розмірно вільні народи і вільна людина, які творять свої загальнонародні (а не буржуазні) і навіть соціалістичні уряди. У цьому світі теж існують прогресивні духові й політичні течії, ворожі не лише до негативів капіталістичної системи, але й (і це ще більшою мірою) до того «соціалізму», який побудував Сталін, і якого культурні і вільні народи ніяк не можуть відрізняти від націонал-соціалізму Гітлера.

Внутрішній ідейно-політичний і духовий зміст сучасної боротьби у світі — це боротьба за волю народів, за визволення і гідність людини від убивчого тоталізму і диктатури. Відбулося виразне розмежування сил і фронтів. І виявляється, що силою історичного розвитку ролі давно вже помінялися. «Хіба революційні гасла вчорацького дня не стали сьогодні в СССР реакційними? Хіба лозунги жовтневої революції не стали фарисейством і матеріалом для спекуляції? І хіба комуністична партія потихесеньку та полегесеньку не перетворилася на звичайного «собрателя землі русской»? І чи не стойть ССР «грізною примарою на путях до світового прогресу?» (М. Хвильовий).

Всім цим визначається і роля України і українського націоналізму в історичному процесі та їх орієнтація.

К. Литвин нападає на український націоналізм і на М. Грушевського за їх західну орієнтацію. Але що зробиш, коли Схід і Москва стали втіленням засторій і реакції?

Не маючи сили ідеям українського націоналізму щось протиставити, Москва діє терором і брехнею, заявляючи, що українські націоналісти хочуть відірвати Україну від Москви для того, щоб... віддати її для експлуатації і гноблення капіталістам і поміщикам західної імперіалістичної держави.

Сьогодні вже й не зовсім освідомленій людині відоме воно і ясне, що український націоналізм є проти всякого гноблення і проти всіх окупантів та вірить у силу й непереможність своїх ідей і орієнтується на сили і волю свого народу. А коли вже говорити про зовнішню орієнтацію, то це орієнтація не передові сили вільної Європи і на сили поневолених Москвою народів.

Отже, коли говорити про революційну чи реакційну роль українського національно-визвольного руху в ССР, то для кожного ясне: в нинішній історичній ситуації цей рух цілком збігається з тенденціями історичного розвитку і скерований на здійснення передових і прогресивних ідей сучасного людства.

І ніякій пропаганді не вдається накинути на нього тінь «бандитизму» чи реакції. Марні надії — відірвати український націоналізм від українського народу і представити українських націоналістів як ворогів свого ж таки народу.

Брошуря К. Литвина «Про історію українського народу», що ми її розглядали, вивляє нам сучасне відношення між Україною і Москвою досить ясно і виразно: Москва і далі тримає курс на знищенні українського народу як нації. Наляканий зростом революційно-визвольного руху українського народу і глибоким проникненням у маси ідей українського націоналізму, московський большевізм робить останні зусилля і кидає всі свої засоби, починаючи від зброї і терору і кінчуючи брехнею і ошуканством у пропаганді, щоб відсунути грізну небезпеку, яка нависла над його головою. Але цю небезпеку можна тільки відсунути на довший чи коротший час, а не подолати. Бо майбутнє таки за прогресивними гаслами волі народів і людини, майбутнє таки за українською нацією.

І ТИ ТУТ І Я ТУТ, А ХТО Ж У НАС ДОМА?

Була колись така пісенька... На її мотив співає тепер на Україні письменницька і журналістична братія. А диригентом у цьому концерті, як завжди і по традиції, є «наш старший російський брат». Про це свого часу писав ще Микола Хвильовий. Пригадуєте: «Без російського диригента наш культурник не мислить себе... Він ніяк не може зрозуміти, що нація тільки тоді зможе культурно виявити себе, коли найде їй один властивий шлях розвитку. Він ніяк не може втямити, бо він боїться — дерзати». Так сказав Микола Хвильовий у своїх «Думках проти течії». З того часу багато води утекло, але природа отого українського советськоло культуриника ні в чому не змінилася, так само ні в чому не змінилась і природа «російського диригента». А тому й чуємо на Україні «нову пісеньку на старий лад».

Під час війни російський диригент, як відомо, задавав тон високого патріотизму. Стежачи за диригентом, українські співуни і собі почали несміло свою мелодію виводити. Отоді то ми й почули і про «Українську хату» і про те «як іхав Тарас по Україні» та інші українські мелодії. Навіть Остап Вишня десь із самого раю як Пилип з конопель вискочив і почав сміятися. І прорахувався біднята — на кутні сміяється! Російський диригент почувши українську мелодію і сміх вишневий (а війна вже не греміла) раптово зробив крутий поворот, десь мабуть градусів на дев'яносто і... нагло й сердито обірвав ту мелодію.

— Куди ви тягнете? Занадто високо і занадто голосно, мої панове українці! Прошу на пів тона нижче і в унісон до «старшого брата»...

Тепер цей епізод вже належить до історії. Не чути вже української мелодії, не видко вже «української хати» і Тарас з Остапом вже не по Україні їздять, а десь трішки далі...

«Російський диригент почав уже другий тон задавати, а українські співуни свої струни в унісон своему старшому братові підстроювати.

— «Ми вже не ті росіяни, якими були до 1917 року, і Русь у нас уже не та і характер у нас не той», — сказав російський диригент Жданов. І почалось... Нова історія почалась і нова епоха...

— «З такою ж гордістю трудящі Радянської України сьогодні говорять про себе: ми вже не ті українці, якими були до Великого Жовтня. І Україна у нас уже не та. І характер у нас не той», — затрубив орган ЦК КП(б)У «Радянська Україна» у передовій про «Славні роковини визволення радянської України».

— «Не та тепер Україна, не ті тепер українці», — підхопив тенорком Юрій Смолич на сторінках «Правди України»...

А за ним і вся письменницька і журналістична братія хором... В один голос, на один лад і в унісон «старшому братові». Чудова виходить мелодія!

Яка ж то тепер та Русь і та Україна і які ж то тепер ті росіяни і українці та який у них тепер характер?

Русь тепер велика... Більша, ніж колись була Київська Русь. Ба навіть перевишила ту Русь, чи то пак Російську Імперію, якою вона була до 1917 р. А в цій Росії є і Велика Русь, і Біла Русь і Мала Русь, або Малоросія. Все це «наша родіна». Такий один лейт-мотив цієї нової всеросійської мелодії...

Руський характер теж змінився. Росіяни вже не ті, якими були до 1917 року. Вже не кажуть на українців, що вони малороси. Звуть українцями, хоч і поводяться, як з малоросами. А на Україні почують себе не гірше, як колись і в Малоросії — як у себе вдома. Все то — «наше»... Скрізь вони «керують» і скрізь «допомагають» «меншому братові». Такі вже м'які на серце та добрячі ті росіяни. Про все турбуються і про все нагадують. А як славословлять і вихваляють вони Україну і українців! Україна — квітуча. Україна — щаслива. Україна — найкраща країна у світі. А все це кінчиться знову ж таки нагадуванням про те, що «Україна ще у великому боргу перед Батьківчиною» і що «Двадцять дев'яті роковини Великої Жовтневої Революції ми зустрічаємо в умовах боротьби за виконання пляну хлібозадачі»...

Ото ж виходить, що Україна не є сама для себе Батьківчиною, а належить до якоїсь іншої Батьківщини і їй мусить хліб свій здавати. Як же називається та Батьківщина? Досі вона звалась — СССР. Відчувається, що ця назва вже старіється. Все більше в моду входить Русь... Велика Русь... Московський диригент знає, куди хилити. Він собі думає: «Не та вже тепер Україна, не ті українці»... «Трішки голodom виморили, трішки вистріляли, трішки за Макаром телят послиали. Дивись і нова кількість перейшла в нову якість. Чудова річ ота діялектика!

І обличчя диригента запалюються новим патосом. Він патетично підносить руки і проголошує:

— «По всей стране гремит слава о трудовых героических подвигах Степана Рубана, Ивана Панашенка... Возрождается билая слава угольно-металургического Донбаса. Недаром поется в песне:

Донбасс, Донбасс, любимый край родимый,
Краса и гордость русских горняков,
Как богатырь, трудом неутомим
Ти славишь Родину, народ большевиков».

Отже Донбас уже «гордость русских горняков». Чи не чуєте ви в цій пісні прелюдії до майбутньої всеросійської симфонії?

Диригент поспішає і йому вже сьогодні хочеться всіх і все згармонізувати у єдину Русь... Для нього сьогодні Іван Панашенко і Степан Рубан є вже не українці, навіть не малороси, а «руssкие горняки» і Донбас є руським...

Ось така Русь, такі то росіяни і такий у них характер.

А яка ж тепер Україна, які українці і який у них характер?

Що вони відповідають тому «старшому братові», який заліз до меншого в його хату та й порядкує, як у себе дома?

Про всіх українців ми тут не говоримо. Поки що говоримо про «братію», «А братя мовчить собі, витріщивши очі... Може так і треба»... писав колись Тарас Шевченко. Точнісенько так поводить себе і сьогочасна «братія». Ріжниця лише та, що сучасна братія не мовчить, а підспівує і протанцюве під дудочку свого брата-драпіжника і говорить, що ми є «горді й щасливі з того, що поперед іде Велика Русь, іде талановитий російський народ, який завжди і у всьому подавав нам допомогу». («Радянська Україна», 8. XI. 1946 р.).

«Старший брат» забрався до меншого в господу і ноги на стіл поклав і ще йому мало. Україна все залишається в боргу. І чистить і скубе меншого брата, аж з нього пір'я сиплеється. А братія під дудочку російського диригента пританцюве і підспівує:

Спасибі ж і хвала тобі
За поміч в боротьбі...

Старшому братові мало Криму, мало Кубані — і Донбас уже його і на Україні він, як дома. І обчикриживши ось так меншого брата, він йому братерську пісеньку співає:

І ти тут і я тут
І всі ми є дома...

А найголосніший із «братії» співун і собі за ним підспівує та пританцюве:

Одні в нас радоші і рани
Єдине полум'я в крові, —
І в нас у дома росіяни,
Як всі ми дома у Москві.

Це так вистівує тепер Максим Рильський. Чи — вірить він сам у те, про що співає? Якщо вже так доводиться нинішній братії пританцювати та підспіувати під дудочку «старшого брата», то вже ясно, хто почиває себе на Україні як вдома, а хто як собака на прив'язі...

Якщо читач пригадує байку Гулака Артемовського «Пан та собака», то йому дуже легко уявити собі ту ситуацію, в якій наша «братія» знаходиться. Братія, як і Рябко, аж із шкіри вилазить та бреше, а пасові ніяк не догодить. Як уже сказано під час війни, коли панові припекло, наша братія брехала на лад українського патріотизму. Треба ж було українців на німців націковувати. Ото ж і зверталися вони тоді до «українців», до «предків відважних запорізьких козаків», щоб вони набиралися духу козацького та добре проти німців воювали. І як відомо, за це пан так відячив нашій братії, що вона досі ще не може прийти до пам'яти. Дехто й зовсім того «духа» випустив. А брехати треба — така вже служба собача. Ото ж і хапає тепер братія нового духа і ним бреше. Хочете відчути цей дух — то просимо. Ось як бреше Олександр Левада у статті «На шляхах у майбутнє»: «Духове життя нашого народу — невичерпний, неозорий океан. Якими яскравими й чарівними барвами грає він, освітлений величими, всесвітньо-історичними перемогами будівництва соціалізму! Оброблена нашим народом культурна ніва неосяжна. На ній виростили й достигли плоди досліджень Менделєєва і Павлова, Сеченова і Тімірязєва. На ній розгорнувся стратегічний геній Суворова й Кутузова. На її просторах в безсмерті

ідуть велики письменники Толстой і Максим Горький. На ній розцвіли чарівні квіти творчості Пушкіна і Чайковського. Над нею лунає гнівний спів Шевченка і дзвенить бронза афоризмів Руставелі; гrimить пристрасне слово Белінського. А поряд встає колосальна постать Чернишевського... Іх і десятки інших безсмертних діячів висунув, сформував, покликав до життя наш великий народ». («Радянська Україна», ч. 220).

Читач певно запитає, про який народ іде мова і чиє духове життя стало тепер не морем уже, а цілим океаном! Трудно повірити, але це вже є факт — говориться вже не про «советський народ», а про «наш народ». «Советський народ» — це була переходова формула, якою позначалися народи советських республік, які входять в ССР, але які ще є окремими народами і ще не втратили своїх питоменных національних ознак. «Наш народ» — це вже поняття, де зливається і український народ і білоруський і інші народи в єдиному руському морі, це вже нова якість. Духове життя цього «народу», це вже щось одне ніби то органічне ціле, у якому і зливаються і тонуть всі національні культури ССР. І лише Шевченко і Руставелі, як шпилі затоплених національних материків, що височіють у тому морі серед таких велетенів, як Белінський і Чернишевський... Так виглядає нинішня дійсність, або вірніше так її уявляє автор «На шляхах у майбутнє»...

Це не випадковість. Це вимога і замовлення пана. Це той дух, яким охороняє спокій свого пана вся служила советська «братія». Хіба не цим духом надихана філософія Смолича? У статі «Не та тепер Україна, не ті тепер українці». Смолич уже сугерує своїм землякам, що бачити у геройчному минулому України якесь джерело морально-духової сили — «це не вірно і шкідливо!» Чи не тому, говорячи про «наш народ» і «духове життя нашого народу», Олександр Левада забуває про такого велетня, як Богдан Хмельницький? Але ж говориться про те, що на нашій культурній ниві «розгорнувся стратегічний геній Суворова й Кутузова» (?!). Явна ознака самострахування: Краце обмінти того Хмельницького, щоб бува чого не трапилось. Щоб панові додогодити і щоб пана не розгнівати.

Гірка таки й собача служба випала нашій «братії».

Отаке то діється тепер там —

На нашій славній Україні,
На нашій — не своїй землі...

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ, ХВИЛЬОВИЗМ І ОУН — ГОЛОВНА НЕБЕЗПЕКА В СССР.

Советська преса, не зважаючи на сувору цензуру і повну підпорядкованість її директивам большевицької партії, може до певної міри служити барометром внутрішнього стану в країні. Досить проглянути основні статті й виступи на ідеологічні теми, щоб «між рядками» побачити, чим сьогодні заклопотана большевицька партія, чого найбільше боиться правляча сталінська кліка і які настрої, думи і сподівання мас і зокрема передової частини народу — її критично мислячої і думаючої інтелігенції.

Коли мова йде про цілий СССР, то його внутрішній стан можна б характеризувати як зовні приховане, але внутрі досить інтенсивне, напруження між правлячою диктаторською клікою і народом. Це напруження є наслідком незадоволення широких народних мас політикою большевицького уряду, який всупереч всім сподіянням і після війни не тільки не змінився, а взяв це твердіший курс у тому ж напрямі — у напрямі антинародної імперіялістичної політики і мілітаризму. Крім того громадяни СССР, які під час війни побували масово за кордоном, наочно переконалися, що твердження про вищість советського ладу супроти існуючого ладу в європейських країнах є сумнівним і що життєвий рівень трудящих мас в буржуазних країнах є набагато вищий, ніж в країні «побудованого соціалізму», а пропаганда большевиків про утиスキ і переслідування робітників у буржуазних країнах і про те, що дійсну свободу мають трудящі лише в СССР — виявилась просто брехнею. В дійсності такого тиску, залякування і терору, які застосовуються в СССР до його громадян, не існує в жодній країні. Ось чому тепер знову так старанно відгороджується громадян СССР від культурного світу і ведеться поширення кампанія проти «плазування перед буржуазним заходом» і «буржуазною культурою». Больевицький режим боиться об'єктивного порівнання життя трудящих в західно-європейських країнах з життям у Сов. Союзі. Ідеї свободи людини і народів і негація всякої диктатури і деспотизму, які панують у сучасному світі, революціонізують громадян СССР і большевики бояться їх поширення.

Особливо напружним є становище між московсько-большевицьким режимом і поневоленими народами. Це насамперед стосується України. Спротив проти московсько-большевицької окупації і проти цілого сталінського режиму і прагнення українського народу вирватись з-під московського ярма іменується в СССР як вияв українського націоналізму. Цим терміном позначається ідеологія і культурно-політичний рух передових національно-свідомих сил українського народу, які вважають, що українці творять окрему від росіян націю, яка має всі данні і права — історичні, культурні, моральні і матеріальні — щоб утворити Самостійну Українську

Державу. Нинішня УССР є фіктивною державною формою, яка служить в інтересах Москви, а не українського народу. Український народ не є господарем на своїй власній землі. Україна є по неволеною нацією. Свідомість цього і поширення ідей українського націоналізму в широких масах творять для большевиків найбільшу загрозу. Це видно з большевицької преси. Зокрема у великій статті підм засловком «Про подолання пережитків капіталізму в свідомості людей» («Радянська Україна», ч. 126 (7807) з дня 25 червня 1947) з приводу цього читасмо: «У окремих наших громадян ще залишився націоналістичні пережитки. Особливо сильні такі пережитки в районах, які недавно стали радянськими — в Прибалтиці, в Західній Україні та ін.

Не можна забувати, що на тимчасом окупованих територіях фашистські нідюлюди намагалися отруїти свідомість людей отрутою націоналізму. Треба так само весь час памятати, що імперіалісти ні на один момент не припиняють своїх намагань протягти в нашу країну реакційні буржуазні погляди.

Боротьба за повне подолання націоналістичних пережитків є найважливішою складовою частиною комуністичного виховання трудящих».

На фронт боротьби з українським націоналізмом Сталін вислав свого найближчого «соратника» Кагановича — того самого, що вже добре набив руку в розгромі української культури і в боротьбі з українськими культурними силами в 1926-27 рр. До центру західно-українських земель м. Львова виїзджає найбільша фігура большевицького уряду на Україні — міністр закордонних справ, він же й академік, Мануїльський і витолошує тут 24 липня доповідь на тему: «Боротьба з українським націоналізмом». Ця доповідь видана пізніше окремою брошурою і тепер її масово поширюється серед українців. Театри Західної України виставляють нову п'есу п. н. «Друге народження», де представлено, як західні українці попали під вплив «буржуазних українських націоналістів» і як ці українці звільнюються від нього і знаходять свою «друге народження», ставчи на шлях лояльності і дружби з окупантами... Не забуто «проклятих зрадників з тризубом» і в листі до Сталіна, що його написали у формі колективної поеми від імені українського народу українські советські поети. І тут є погроза на ту ж адресу українських націоналістів:

«Нема пощади ворогам!
Нема рятунку і пощади
Мерзенному поріддю зради —
ОУН-івським кривавим псам!»

З вище поданих вісток може скластися уява, що український націоналізм пошириений лише на Західній Україні, де й справді Сталін має особливі турботи, і тут боротьба йде не лише в пресі й на зборах, але й збройно, на полі бою з відділами УПА. Проте, в дійсності, як виявляється, український націоналізм охоплює всю Україну і виявляється він і над Дніпром і у Києві з неменшою силою. Наново посіяні ОУН-івським підпіллям в часи німецької окупації зерна українського націоналізму знайшли тут пригожий ґрунт

і оживили місцеві націоналістичні сили, які мають тут глибоке історичне коріння і традиції. Зокрема, глибоко закорінені ідеї українського націоналізму в свідомості того покоління, яке вирошло і сформувалося в період т.зв. українського ренесансу 20-тих років — в добу українізації і діяльності ВАПЛІТЕ і М. Хвильового. Наявність того світовідчуття, настроїв та ідей, що їх відноситься до проявів українського націоналізму, найлегше можна простежити в літературі, яка й при найбільшому терорі й цензурі завжди є віддушиною. Націоналістична свідомість та ідеї виявляються в літературі стихійно й підсвідомо, а крім того тут є можливість покористатись езопівською мовою чи певними символами і образами і обійти цензуру.

Про боротьбу з українським націоналізмом в українській літературі недавно говорив голова правління Союзу советських письменників УССР, А. Корнійчук. Його виступ надруковано в «Правді» за 4 липня 1947 р. під заголовком «Деякі проблеми розвитку української літератури». Згадавши про розгорнення рішучої боротьби за підвищення ідейного і художнього рівня літератури за вказівками Жданова, А. Корнійчук далі заявляє:

«На Україні ця боротьба ускладнилась тим, що тут мали місце небезпечні рецидиви буржуазно-націоналістичних викривлень. Постанови ЦК КП(б)У про «Нариси історії української літератури» про журнал «Вітчизна» і «Перець», про репертуар українських театрів викрили ці викривлення і помилки».

«В «Нарисі історії української літератури», випущеному Інститутом літератури Академії Наук УССР, а також в низці робіт В. Озняка, Кирилюка, Косарина, та інших проявились чужі, буржуазно-націоналістичні погляди на розвиток української літератури. Автори цих праць ігнорували спільність російської і української культур, всіляко замазували благотворні впливи передової російської літератури на українську літературу, підносили реакційні і контрреролюційні твори, реставрували розгромлену в свій час «теорію» единого потоку розвитку української культури.

В низці художніх творів, що з'явилися в роки війни і в післявоєнний час («Українська хата», «Як Тарас їхав по Україні» А. Кундзича, «Софія» Л. Смілянського і т. п.), ідеалізували реакційні сторони минулого, ігнорувались нові риси советської людини. В деяких творах (цикл віршів Т. Масенка «З далеких доріг» та інші), культывалось плавування перед буржуазним Заходом».

Зупиняючись на генезі й історичному корінні націоналістичних ухилю на Україні, А. Корнійчук далі відзначає:

«Боротьба з буржуазним націоналізмом в українській літературі має велику і почальну історію. Під керівництвом ЦК ВКП(б) і товариша Сталіна большевики України на чолі з тов. Л. М. Кагановичем в 1926-27 pp. розгромили хвильовизм — агентуру фашизму в літературі... Бапти хвильовизму і тепер живуть в середовищі деяких українських літераторів і продовжують шкодити усішному зростові нашої літератури. Боротьба з проявами буржуазно-націоналістичної ідеології залишається і сьогодні одним із найважливіших завдань української советської літератури».

Корнійчук, очевидна річ, нічого нового не сказав і не міг сказати бо його роль зводиться до механічного повторення вказівок Жданова і Кагановича, які в свою чергу виконують вказівки і здійснюють керівництво Сталіна. Така система і такий стиль роботи у країні, де існує «найдемократичніша в світі сталінська конституція, найбільша свобода слова і думки» і «де так вольно дишеть чоловек». Постають питання лише суто психологічного характеру: як почувавуть себе ті українські поети, яких ото так знову під керівництвом товариша Сталіна чистять і тромлять, і в той же час вони змушені його славословити? Як людина може стримати у своїй творчості вияв своїх органічних патріотичних почувань, голосового українського серця і своєї думки і замість того за наказом обов'язково писати про великий російський народ і свою любов і вдячність до нього? Як можна за любов до України і звичайні людські почування таврувати найближчих своїх товаришів і друзів і себе самого найгіршими означеннями, починаючи від «ворога» свого ж таки народу і кінчаючи «фашистською агентурою»? Як можна після такого сатанічного приниження і потоптання своєї свободи і гідності, після всіх цих суто сталінських маніпуляцій і знущань над людиною, писати оди до Сталіна і вихваляти його конституцію?

«Хвала ж тобі Батьку, від роду до роду
У шумі заводів, і шелесті нив!
Ти — віра і правда. Ти — серце народу!
Спасибі за сонце, що Ти засвітив!»

Відповідь на поставлене запитання, звичайно, звучить: А спробуйте не писати ото так, не говорячи вже про те, щоб написати правду. Тоді постає друге питання: чи ж хоч усвідомлюють собі ці люди свое справжнє становище і справжнє суть сталінської політики? Чи думають над тим, що потоптання свободи і гідності людини, скасування своєї власної думки і замереження своєї національної і людської суті і національної суті цілого свого народу, хоч би й в ім'я й найвищої ідеї — це, безглузді і що таку ідею і такий шлях до її здійснення міг видумати і штовхати на нього людей лише сатана, дарма що він в людській подобі.

Безперечно, що країні думаючі представники української інтелігенції це усвідомлюють і розуміють. І коли вони і в таких умовах ще живуть і творять, відписуючись час він часу «одами», то лише тому, що знають і вірять і вічність того, що не піддається і николи не піддається знищенню.

Проте ми звертаємо увагу на тих, хто не зважаючи на тяжкий історичний досвід, ще досі сподіваються погодити своє людське і національне з ідеями большевизму, або сподівається його переродження чи еволюції. Є, очевидно, ще й такі, які загінотизовані большевицькою пропагандою настільки, що вірять у большевизм як у єдиний шлях до справжнього розквіту людського в людині і як єдиний і найлевніший шлях до здійснення ідеалів українського народу. На цю тему дуже часто пишуться статті і читаються лекції...

Що є такі люди і сьогодні — цому не треба дивуватись. Це реба мати на увазі. Людей, які не пізнали себе і не зорієнтовані у світі ідей і в життєвій боротьбі чимало не лише там, по той бік

залізної завіси, але й тут, на еміграції. І там і тут ці люди є жертвами своїх помилок, що випливають з набутих ними і навіяніх їм фальшивих ідей і уявлень. І цьому не треба дивуватись. Людина і пізнання нею світа не такими простими і досконалими і світ не є такий простий і легкий до сприйняття і зрозуміння у всій його глибині і складності, як це інколи здається. Цю недосконалість людини і складність світу слід завжди мати на увазі.

Скільки, наприклад, існує у нас різних дуже часто протилежних, позитивних і негативних означення українського націоналізму? Чи всім ясна суть хвильовизму? Чи є однозідність у тому, як визначити ідейну і світоглядову суть сучасного українського ідеального, духового і політичного руху? Чи є він одноцілим або чи має він хоч у своєму розвитку тенденцію до якоєї одноціlosti чи синтезу? А коли прийняти для всіх відтінків сучасної української національної думки загальну назву українського націоналізму, то в які організаційні форми він має врешті решт вилитись? І яким є і має бути український націоналізм в його сучасній синтезі? На всі ці питання немає одностайної відповіді — і це цілком природно, особливо якщо взяти під уяву умови, в яких Україна була й перебуває досі. Було б неприроднім примиритися з цим і не прагнути знайти себе, пізнати свій світ і об'єднатися в ньому у новій творчій українській синтезі.

Першим кроком до такого самопізнання себе і до знаходження правильного шляху до свого повного самовиявлення і самоствердження мусить бути визнання і усвідомлення тієї простої істини, що людина є найвищою вартістю на землі і що вона існує і виявляє себе не як абстрактне поняття, а як конкретна реальна людина, яка виростає з певного реального національного ґрунту і лише в цьому своему конкретному людському і національному світі і на своему ґруті вона є справжньою людиною і лих тут вона дістаете своє повнокровне буття на благо собі, своєї нації, а тим самим і цілому людству. Звіде закон: боронити свою людську підність і національну свободу є найвищим обов'язком і святою справою кожної людини. Священний моральний обов'язок і відповідальність за долю української нації несе кожен українець. Відступлення від цього принципу є порушенням законів світобудови і природи речей і з цього погляду є зрадою себе самого і моральним каліцтвом. Национальний принцип і націоналізм лежить в основі зовнішньої і внутрішньої політики всіх цивілізованих країн. Це є в крові і в ментальності кожного громадянина кожної суверенної державної нації. Там це самозрозуміле так само, як і те, що кожний індивід є людиною.

І це лише серед українців у наслідок певних історичних обставин ще досі можна почути питання: Чи потрібна і чи можлива самостійна Україна, коли світ іде до єдності і до злиття націй? Чи потрібний нам націоналізм і націоналістичний рух, коли у європейських передових країнах існують різні демократичні, насамперед соціалістичні, партії? Той, хто дає негативну відповідь на ці питання цим самим сам себе розброює і згоджується бути погноем для інших націй і готовий з ними асимілюватись. Крок, який з морального і етичного погляду нічим не відрізняється від самогубства.

Ці люди ніяк собі не можуть затямити, що проголошення національного принципу і творення націоналістичного руху в здоровій державній нації є справді в певному розумінні анахронізмом. І наспаки піднесення національного принципу і націоналістичний рух для національно-поневоленої країни, такої як Україна, є життєво-конечністю. В українському націоналізмі — патос і основний ідейний зміст боротьби і життя сучасної України. На цьому шляху її прогрес і в цьому її революційна місія.

Це досить ясно з'ясував свого часу Микола Хвильовий, коли писав:

«Коли якась нація (про це вже давно й не раз писалось) виявляє свою волю протягом віків до виявлення свого організму, як державної одиниці, тоді всякі спроби так чи інакше затримати цей природний процес, з одного боку затримують оформлення класових сил, з другого — вносять елемент хаосу вже в світовий, загально-історичний процес. Змазувати самостійність марксизмом значить не розуміти, що Україна буде плацдармом для контрреволюції доти, доки не приде до природного стану, який Західня Європа пройшла в часі оформлення національних держав».

В такій поставі питання і є вся суть хвильовизму. Отже — що таке хвильовизм?

Дехто вважає Хвильового українським комуністом. Який же це комунізм, що відкидає марксизм, як чужу й неприродну для української дійсності доктрину й замість того, щоб організовувати робітничу клясу і вести її до пролетарської єдності з російським пролетаріатом, ставить завдання організації і піднесення української нації на рівень західно-європейських державних націй, а замість єдності з пролетарською Москвою кидає клич: «Геть від Москви!»

Хто це довів і показав, що націоналізм є лише там, де є вождь і де здійснюється провідницька ідея? Дивне визначення і тлумачення націоналізму. Сталін є близчим до правди; коли націоналізм, в протилежності до марксистського пролетарського інтернаціоналізму, визначає як ідеологію і світогляд, в основі якого є ідея не кляси, а нації, як вищої ненарушимої національної спільноти. «Щож це за соціал-демократи, які в епоху найсильнішого загострення боротьби клясів організують міжклясові національні союзи, замість завдання організувати пролетаріят, ставлять завдання «створити» і «організувати» націю»? — писав свого часу Сталін. І відповідав: «Це значить зійти з клясової позиції і стати на шлях націоналізму». З цих же міркувань ідеологічна суть хвильовизму визначена Сталіном і цілком правильна, як вияв українського націоналізму. І це в наших очах складає Хвильовому лише честь і славу, як українському патріотові і борцеві за визволення української нації.

Як вияв українського націоналізму, хвильовизм є прямим запереченням марксизму і большевизму. Це можна ствердити пунктом за пунктом, порівнюючи постанови большевицької партії з тезами Хвильового. Ці тези такі:

1. **Відродження української нації.** Це означає: а) оформлення України, як самостійної національної держави; б) Подолання епі-

гомізму тобто наслідування московської культури. «Нація тільки тоді може себе культурно виявити, коли знайде свій, тільки її властивий шлях розвитку»; в) Освочення культурної спадщини європейських країн, «досвіду багатьох віків», її грандіозної цивілізації і психологічно наблизитись до фавстівського типу європейської людини з її вічними шуканнями і «вічним стремлінням у невідомі краї»; г) Українізація пролетаріату; д) Створення української інтерлінгвізму.

2. Відроджена Україна очолює азія́тський ренесанс — велике духове і культурне відродження попеволених народів — що після Великої Французької Революції є новим циклом в загальному світовому історичному процесі і новим етапом у культурному поході людства.

3. Романтика вітаїзму — як культура життя, як мистецтво бойового етапу ренесансу, як філософія і стиль українського життя і мистецтва.

Такі основні тези Хвильового. Як бачимо, це тези українського націоналізму. Вони є виявом і породженням українського життя і виявом потреб розвитку української нації. Своєю ідеологічною і світоглядовою суттю вони є запереченням марксизму і большевизму, як чужого і ворожого явища в українській дійсності. Класі у Хвильового протистоять нація. Світовій пролетарській революції — національне відродження націй і т. д. Якщо до цього додати цілком негативну оцінку підсоветської дійсності і ствердження фактів, що з «розмаху жовтневої революції нічого не вийшло», що «революція зайшла в раковину з калом», що «большевицька партія потихесеньку та поволесеньку перетворилась на собірателя земель руських» — то стане ще яснішою суть хвильовизму. Сам Хвильовий у своїх «покаяннях» писав, що «Хвильовизм — це теорія боротьби проти КП(б)У», яка (теорія) створена під натиском тієї частини української інтерлінгвізму, що стала в оборону свого народу і мріє зробити з України велику самостійну державу.

Хвильовий, як відомо, не був одиноким. Хвильовізм — це ідеологічне вівершення українського культурного ренесансу 20-тих років. Це духовий і культурний рух, який знайшов своє легальне організаційне оформлення в організації «ВАПЛІТЕ» — (Вільна Академія Пролетарської Літератури). — До «Вапліте» входили найвизначніші українські письменники: М. Хвильовий, М. Яловий, О. Слісаренко, О. Досвітній, Павло Тичина, М. Йогансен, А. Любченко, І. Дніпровський, Г. Коцюба, М. Бажан, Гео Шкурутій, В. Сосяра, П. Панч, О. Копиленко, Гр. Епік, Юрій Яновський.

Організація «Вапліте» існувала від січня 1926 року до січня 1928 року і встигла видати лише п'ять чисел журналу «ВАПЛІТЕ». Собірателі земель руських — большевики за наказом Сталіна ліквідували «Вапліте» і більшість ваплітян було арештовано. Частину з них розстріляно, решту заслано в концентраційні табори. Всі видання і журнал «ВАПЛІТЕ» були знищені. Довгий час було називати заборонено згадувати про Хвильового і «Вапліте» і лише тепер знову, з поворотом на Україну Кагановича, згадали про хвильовізм і «ваплітянство» і знову почали громити український націоналізм і в першу чергу хвильовізм і ваплітян. Останнім часом під посиленним обстрілом є бувші ваплітяни — П. Панч, Ю. Яновський і навіть М. Рильський.

В яких же гріхах обвинуваються знову українські письменники?

А. Корнійчук, говорячи про Хвильовизм, запевняє советських читачів, що «хвильовизм був глибоко антинароднім, антинаціональним явищем», пропагував моральний розклад, крайній індивідуалізм, і т. д.

Говорити таке про Хвильового і про хвильовизм Корнійчук може лише тому, що так велить партія і що інакше говорити не вільно. А крім того, які б нісенітниці не говорилося в ССР, однакого їх спростувати не можна — бо свобода слова існує тут лише для однієї партії. Ale прийде час і перед Корнійчуком буде поставлене запитання: Якщо Хвильового, який став на оборону свого народу і підніс гасло відродження української нації і заплатив за це своїм життям, ви називаєте антинароднім і антинаціональним явищем і приписуєте йому індивідуалізм і моральний розклад, то як можна означити вашу поведінку і ваше «явище»?

Допомагати окупантам громити українську культуру і затискати уста українському народові — це патріотизм? Вислужуватись перед ворогом і ганьбити світлі й героїчні постаті українського народу ради своїх шкурних інтересів і свого «я» це не індивідуалізм і моральний розклад? ...

І після всього цього ви, протиставляючи західньому світові соціальній дійсності і советській літературі, пишете, що тут панує «не індивідуалізм і шкурництво, а колективізм і самопожертвеність не розклад і розбещенність, а моральна краса і благородство, не розтління розуму, а високий інтелект!» (там же).

Історія найправдивіший суддя і вона скаже своє слово.

А ми тим часом підемо далі і пощікавимось в чому обвинувають українських письменників нинішні вершителі долі українського народу і його нинішні судді.

Петра Панча судять за історичний роман «Запорожці», за те, що він, коли писав свій роман «забув принцип партійності». I через це натворив купу гріхів супроти політики партії. «Перший гріх» письменника полягає в тому, що (цитуємо за «Радянською Україною», стаття Жданова і Б. Мілявського в числі від 18 травня 1947 р.) замість споконвічного тяжіння трудящих двох братерських народів до об'єднання, на перший плян письменник висуває минулу відноенно-політичні міркування даного моменту. Отже ставиться вимога формувати минуле з потреб партійної політики тепер».

Другий «гріх» автора «Запорожців» полягає в тому, що письменник ігнорує клясову боротьбу. П. Панч старається довести, що польський тніт зовсім знівелював клясові інтереси різних суспільних груп українського народу, що тільки національна боротьба визначила зміст народної війни». Полковник Кричевський, думкам якого П. Панч явно симпатизує, говорить так ось про українців: «А в русина, коли хочете знати, пан мало відрізняється від слуги, вони не знають пихи, не носять яскравого одягу, вони вкриті, славою ...»

Рецензенти невдоволені, що... «безчинства, як подає письменник, повинні були привести до консолідації всієї української нації в єдине ціле».

«Будь ти звичайний чи значний козак, — міркує в «Запорожцях» Богдан Хмельницький, — для Речі Посполитої ти тільки хлопі».

Нарешті третій «гріх» Петра Панча є в тому, що він глибоко проаналізував природу нашого кочубейства і барабашіства — а, проаналізувавши його, прицвяхував до ганебного стовпа підліх запроданців. Тих, хто за панську ласку і ласішій шматок катував славних січовиків і гайдамаків, тих, що прислуговувалися варшавським і московським — усіх гатунків і офарбувань — хазяям, тих, що воювали з-за роту наших вождів, тих, що стріляють з темних кутків нам у спину — катів від діл Кодні до Вінницьких могил.

Характеризуючи кожен із названих «тріхів» і виносячи загальні присуд, («Петро Панч не міг дотримати партійної точки зору на минувшину українського народу, на події, що він їх взявся зобразити»), рецензенти зразу ж шукають джерела, яким можна не лише шахувати майстра, а й при потребі складати обвинувальний висновок: «Слідом за Грушевським» П. Панч зображене минулі походи запорожців до Криму і Туреччини...»

Подібні рецензії не пишуться в большевицькій пресі надарма. Чи не піде і Петро Панч разом із своїми «Запорожцями» на «канальську» роботу». (За газетою «Українські Вісті» ч. 38/96, 1947).

Судять також і Юрія Яновського — письменника орденоносця за його роман «Жива вода».

«Тема роману — злободення, сучасна, герої — радянські люди, які, пройшовши сувору школу випробувань Великої Вітчизняної війни, взялися до відбудови народного господарства країни...» «Та виявляється, що більшість цих проблем автор розв'язує потворно, а життя радянських людей змальовує неправдиво» ...

«Насамперед звертає на себе увагу надто безрадісне, похмуре тло роману, атмосфера безнадії, в якій нібито живуть і працюють радянські люди. Мало не всі герой твору мають тяжкі фізичні і душевні травми. Намагаючись якось затамувати своє горе, вони замикаються в собі або шукають забуття в праці, яка, за Яновським, є важким тягарем і перебуває в нероз'язаному конфлікті з особистими інтересами людини... Яновський робить наклеп на радянських людей, для яких праця давно вже стала життєвою необхідністю, справою чести, доблести й слави» ...

«... В романі «Жива вода» надто багато смертей і трагедій» ...

«Автор послідовно проводить в романі наклепницьку тенденцію самотності радянської людини, замкнення її зі своїм горем у світі власного «я» ... «В розкритті вчинків героїв свого роману Яновський іде від занепадницької, реакційної західно-европейської літератури, що розглядає людину як біологічну, а не соціальну істоту» ...

«Виходячи зі своїх ідейно-шкідливих настанов, Яновський намагається ствердити, як щось незмінне, одвічне й самобутнє «селянські звичаї в моралі», незмінність селянського побуту, традицій,

звичаїв і психологічного складу у людей з села. Часом підкреслюючи позитивні якості деяких своїх персонажів, як, наприклад, Горпини, автор ці властивості з'ясовує селянським походженням людини»...

«В романі «Жива вода» дають себе знати рецедиви найгиджіцького породження буржуазно-хвильовистського вапліттянства. Ю. Яновський спотворює нашу соціалістичну дійсність, нехтує могутньою перетворюючою роллю суспільних ідей в людському розвитку, принижує гідність радянської людини»... Дивно, як цей пасквільний, чужий нам по духу твір міг з'явитися на сторінках журналу «Дніпро».

Не минув суду і Максим Рильський.

Державне Літературне Видавництво випустило два томи «Вибрані твори» Максима Рильського. В № 197 «Радянської України», органу ЦК КП(б)У, Верховної Ради і Ради Міністрів УССР, знаходимо статтю «Втеча в давні літа» С. Сокільського, присвячену творчості «поета-орденоносця».

«У першому томі вміщено вступне слово самого поета — «З давніх літ», — сповнене серйозних політичних помилок та ідейної плутанини. Читача дивує насамперед те, чому радянський поет вважає за можливе обмежити свої автобіографічні нотатки тільки давніми літами»... Здається, абсолютно ясно для кожного, що, розповідаючи про своє життя, поет повинен був, насамперед, говорити про те, як він переборював чужі, антинародні впливи і «страшенну мішанину поглядів», як великі ідеї большевицької партії допомогли йому повернутися «обличчям до справжнього»... «На жаль, М. Рильський не знайшов теплих і сквильзованих слів, щоб розповісти про це все, про головне в своєму життєвому й творчому шляху, хоч багато таких слів він щедро віддав туманним віднінням давніх днів»...

«Перед читачем постає змальоване іділічними фарбами дореволюційне село з «слов'яними жагучими ночами», з вечірніми співалими, з мрійливими рибалками та мисливцями, село, де «люди всі здаються щасливими»... «Говорячи про середовище, в якому він зростав і виховувався, М. Рильський ідеалізує постати реакційного історика В. Антоновича»... «Цілком неправильне і аполітичне наставлення М. Рильського щодо діячів минулого, про яких, на його думку, не слід судити «з позицій сучасних поглядів». Дивно звучить це в устах радянського літератора. Во що значить не судити про діячів минулого з точки зору сучасних, тобто збочувати з єдино правильних партійних позицій... «Обидва томи поезій Рильського вийшли в світ уже після постанови ЦК ВКП(б) з питань літератури і мистецтва. Читач в праві запитати у редактора видання М. Терещенка і, особливо, у керівників Держлітвидаву (директор тов. Борецький, головний редактор тов. Кобилецький), які ж висновки вони зробили для себе з історичних вказівок нашої партії? Через політичну короткозорість керівників Держлітвидаву повторюються непропустимі факти, на які вказував ЦК КП(б)У в своїй постанові про журнал «Вітчизна»... «Серйозні ідейні зりви в творчості М. Рильського свідчать про те, що над поетом ще тяжать залишки ста-

рих ідейних помилок, які часом тягнуть назад, звужують його політичні обрії» ...

Немає потреби спинячися на слушності чи неслушності обвинувачення, що їх висувають проти українських письменників партійні критики. Недолугість, ідейна збогість і примітивне викривлення елементарних принципів естетики і природи мистецтва з боку цієї критики цілком очевидна. Ясно відчувається ідейна безсилість большевизму в боротьбі з українськими національними силами і українським націоналізмом. Единими засобами - які ще лишаються в руках у большевиків — це терор і цензура.

Але ці засоби ніколи не виправдають на довшу мету і остаточну перемогу. Вони ведуть лише до загострення конфлікту і визволення українських сил від заївих ілюзій. Це в свою чергу буде штовхати українські сили свою ідейну перевагу закріпити і поширити ще й іншими засобами і в інших формах. Як протидія проти терору й цензури мусить прийти організація національного фронту і підпілля. І це не випадково серед вісток про боротьбу з українським націоналізмом на легальних ділянках науки, літератури, історії тощо досить часто згадується про ОУН, хоч це є безсумнівним, що існує настанова таких вісток не поширювати і не подавати в пресі. Дозволяється лише лаяти ОУН, вживаючи для цього найгостріших і найстрашніших апелітів на зразок «оунських кривавих пісів», «проклятих зрадників з тризубом», «німецько-українських націоналістів» і т. д. і т. п.

Безперечно, що большевики вживають всіх своїх засобів, щоб брехливими «матеріялами» і наїклепами скомпромітувати ОУН. Але ж тепер по всій Україні є свідки підпільної діяльності ОУН під час німецької окупації. І очевидна річ, не лише свідки... А крім того факти уперта річ. А Факти говорять, що криваві пси з НКВД пролазили до Гестапо, щоб нищити українські національні сили руками німецьких катів, а в особі сунівців гинули в німецьких катівнях українські патріоти, а серед них такі надійні таланти, як поетеса О. Теліга, поет О. Ольжич, І. Рогач, Оршан-Чемеринський і багато інших.

Люта злоба большевиків проти ОУН цілком зрозуміла. ОУН є найсильнішим ворогом московсько-большевицького окупанта на Україні. Це його найбільша загроза.

Організація Українських Націоналістів є спадкоємцем всього найбільш ідейного, патріотичного і революційного, що було в українському національному русі дореволюційних часів і в українській революції 1917-20 рр. ОУН переймає на себе також традиції і ідейний зміст хвильовизму, продовжуючи його і поглиблюючи в площині світоглядовій і політичній і створюючи відповідні організаційні засоби і форми. Не випадково серед членів ОУН чисlиться кілька осіб з колишнього «Вапліте» і ті, хто під її впливом виріс і сформувався.

ОУН творить ідеологічну і світоглядову основу для ідейного об'єднання всіх національних сил в боротьбі за свободу українського народу і за державне і духовне відродження Української Нації.

Справа визволення українського народу є його власною справою. Сила кожного визвольного руху є в його організації. Доки в українському політичному світі не буде політичної організації, яка б організованістю і дисципліною дорівнювала чи й перевищувала б большевицьку партію, доти визволенню українського народу не може бути забезпечення. ОУН бере на себе тягар такої організації і веде свою працю в цьому напрямі. І це найбільше турбує ворога.

Всеперемагаюча сила ідей українського революційного націоналізму і ОУН, як організований загін дисциплінованих і вишколених керманичів Української Революції, готових на найбільший ризик своїм життям і самопожертву — це та сила, що гряде і лише вона спроможна буде вивести український нарід з неволі на осіяні верховини вільного творчого життя у вільнім колі вільних народів.

287

Видавництво «СУРМА»